

X.

B e s k r i v e l s e

o v e r

B yn æ s s e t s o g A g e r s e s P r æ s t e g j e l d e

a f

N. Høyem.

X

1791

1791

Journal of the Proceedings of the

1791

1791

a) Om Bynæssets Præstegæld.

Bynæssets Præstegæld begynder 1 Miil Vesten for Kiøbstaden Trondhiem, grændser mod Norden til Bynaasen, mod Osten til Meelhuus, mod Sønden til Orkedalen, og mod Vesten til Stadsbøygden; er 3 Mile langt og 2 Mile bredt; det blev i de ældre Tider, hvad Hovedsognet angaaer, regnet til Strindalen *), men Annexet Budvigen til Saulerdalen, og Annexet Børsen til Orkedalen. Hovedsognet blev ogsaa kaldet Ræssit, men siden Byen Ridaros (Trondhiem) var bleven anlagt af Oluf Trygvesen, fik det Navnet Bynæsset, dog beholdes det gamle Navn Ræssit af de Omgrændsende endnu i daglig Tale. — Dets Indbyggere vare regnede til Udtjronderne eller Overtindingerne. — Da Skibsreder og Styreshaane bleve oprettede, forenedes Budvig og Børsen med Bynæsset, hvilket sidste blev kaldet Langa-Skiprede, uden Tvivl af Skipredets Hovedsmand Lange paa Gaarden Langeloe**), hvorfore Præstegældet siden fik disse Sogne. For størstedelen ligger Præstegældet omkring Fiorden Gulos, som er 1 Miil lang, $\frac{1}{2}$ Miil bred, ved Udløbet af Saulev-Elv, hos Saxo Grammat. kaldet Gøler-Elv***). Endeel Gaarde ligge ved Siden af Klakkefiorden, og 2de Bøygdehave paa Siderne af Orkedals Fiorden, nemlig Vigga-Stranden paa dens Østlige, og Gejta-Stranden paa dens Vestlige.

*) Torfæi hist. norv. p. 1. libr. 2. cap. 19.

**) Trondhiems Domkirkes Beskrivelse ved Skønning p. 274.

***) Sax. Grammat. 9de Bog.

I Præstegjældet er ingen stor Flod, men nogle smaae, eller Elve, f. E.
 1) Bubbvig: Elven, som løber udi Gulosen ved Hunsbøye i Bubbvigen, og har sit Udspring fra Onse Vand paa Grændsen af Weelhuus Præstegjæld; 2) Børse: Elven, som løber ud fra Vandet Laugen i Børse Skogn og falder i Gulosfiorden ved Børs Øren, strax neden for Gaarden Rosbold; 3) Wiggo: Elven, som udløber ved Gaarden Wiggen i Børsen, og kommer fra et lidet Vand kaldet Gysum Vandet; 4) Besta: Elven falder ud i Gulosfiorden ved Gaarden Bestad nær ved Steenekirke.

Præstegjældet er ikke ufrugtbart paa Korn og Høe, og har uden Tvivl været et af de tidligst beboede og dyrkede Egne ved Trondhiem, rimelig den Egn, hvor den Jotiske Prinds Ror kom først hen til i Trondhiem og fandt vel befolkede og dyrkede. Indtil for 80 Aar siden have Indvaanerne drevet meget Fiskerie, og Kiørsel til Bergstaden Kræas, og fra den igien med Kobber til Trondhiem; hvorved Gaardene bleve forsømte, Folkets Mangel forderuet, samt meget af Gaardens Gjødsel og Affald spildt. Siden har Hovedsognet fundet bedre Regning ved at holde flere Køer og færre Heste; derved er dette Sogn bleven et Spisekammer for Kjøbstaden Trondhiem, ved dets derfra førte Overflodighed af Mælk, Fløde og Smør, som Bønderne hver Løverdags, nogle endog 2de Gange om Ugen, føre til Byen; derved ere Bønderne satte istand til at dyrke med større Fordeel deres Gaarde, formedelst den formerede og bedre Gjødsel af Hornqvæget, som de nu i større Mængde holde, og i bedre Stand end tilforn; hvorfore de ogsaa ere i Almindelighed velhavende, og som Bønder tildeels rige og formuende.

I Annex: Sognene Børsen og Bubbvigen er ogsaa Kiørsel til Kræas efterhaanden aflagt, men Sommer og Vedhugst, Kiørsel med Sommer til og med Bord fra Vandfangene hen til Ladestederne vedbliver; hvorfore de ikke heller have den Nytt af Hornqvæget med Fløde, Mælk og Smør som Hovedsognet, efterdi det bedste Høe henlægges for Hestene, og Køerne ikke blive saa godt fostrede og pleiede, som i Hovedsognet. Fiskerierne drives vel tildeels af hele Præstegjældet, men især af Børsøringerne og Ørkedalsøringerne (den halve nedre Del af Ørkedals Øren henhører til Børsens Annex, Ørkedals Præstegjæld) som dels have ingen Jord, dels ubetydelig, og derfor kunne

ansees for Strandfiddere. — Jordarten er for størstedelen leeragtig, enten aldeles af Leer, eller Madsjorden af Muld og underlagt af Leer; saae Gaarde have Sandjord. — Præstegældet regnes ogsaa med Rette til de aarvise Kornegne, naar man undtager Midtbygden i Hovedsognet, som formedelst de omkring Gaardene beliggende vidtløstige Myrer og Sumper er, som ogsaa nogle saae Gaarde op til Fjelds i alle Sognene, udsat for tidlig Frost og Nattefulde.

For 30 Aar siden omtrent udsatte det Norske Videnskabers Selskab Præmier for dem, som vilde udtørre og opdyrke saadanne Myrer; men min St. Fader *Jsaak Høyem*, den Tid Klokker til Bynæsset, var den eeneste, saavidt Jeg veed, i Bynæs Præstegæld, der lagde patriotisk Haand paa dette Værk. Ved utroligt Arbejde og for hans ringe Aar uhyre Beføstninger fik han 10 til 12 Mølinger af den store Gaustad Myre udtørrede og opdyrkede, og derfor blev tilkiendt en Præmie; men enkelte Dele af saadanne vidtudstrakte Myrer kan ikke blive i dyrket Tilstand uden aarlige store Beføstninger; thi Myrevandet trænger sig uimodstaaeligen fra de større uopdyrkede Dele ind i den mindre Del som er dyrket og fordærver samme. Naar saadanne Myrer skulle kunne blive bestandigen frugtbare Agre og Enge, maatte dybe Grøfter graves fra den ene Ende til den anden, og saa mange, at alt Vandet maatte løbe af, hvortil større Omkostninger udfordres, end hvad enkelt Mand i Almindelighed formaaer. Norges gode Genius vil en gang i lykkeligere Tider vide at skaffe Raad til et saa priseligt Arbejdes Iværksættelse!

Præstegældet har 3 Kirker: 1) Steenekirke ved Gaarden Steene paa Bynæsset, som er Hovedkirke. 2) Biggerkirke ved Gaarden Bigger i Børsens større Annex, og 3) Huusbykirke i Budvigens mindre Annex ved Gaarden Huusbye.

1) Steenekirke, som i de gamle Dokumenter snart kaldes St. Petri, snart St. Michaelis Kirke, hvilket sidste rimeligen er Kirkens sande Naavn; er en muret Steenekirke, ikke af Træ, som Bing siger *); den er uden Tvivl een af de ældste Landsbykirker af Steen i Norge, ganske lignende

*) Bings Norges Beskrivelse p. 75.

Glade Kirke paa Strinden i Storrelse, Bygning og Materie, men den er rimeligen iblandt de ældste murede Kirker paa Landet; thi, som Oluf Trygvesson drog Omsorg for, at Hagen Jarls Afguds Tempel blev forstyrret, og en kristelig Kirke ikke langt derfra bygget, kan man formode, at hans første fornemme Ben Orm Lejre eller Lygre, ligeledes Hagen Jarls affagte Tiende, fulgte sin kongelige Væns Exempel og byggede en kristelig Kirke paa Steene, hvor Orm Lejre boede, istedenfor det derværende Afguds - Kapel. — Paa min Reise igiennem Hadeland i Maret 1798 erfarede Jeg, at den eene af Søsterkirkerne paa Gran, som var simplere og af grovere Steen, lignede Steenes kirke paa Bynæsset, og at den var bygget IIII, hvilket Aarstal var at see paa et langt Bredt eller Biele i Choret. Det er ikke usandsynligt, at Bynæs Kirke er suldført i samme Tid, men bygget paa under Olufs Kyrres fredsomme Regiering. I Kirken findes et lidet Kogelsekar og et Døbefad fra de catholske Tider, samt paa Alteret en liden hvid Marmorsteen, som enten har været et Altare portatile, eller et Osculatorium (tabula pacis *). — Professor Schønning lod udtage denne Steen af Alteret, for at erfare, om derunder laae nogen Reliquie, noget Skrift eller Dokument, men han fandt Intet. — Forgieves haaber man at finde noget Saadant her, hvor saa mange grandtseende Dine have giennemskuet hver en Braa, der kunde formodes at giemme Noget af Vigtighed — retfærdigen lod Schønning Stenen lægge igien paa sit Sted. — I Kirken ere 2de Lysekroner af Messing, den ældre og mindre givne af forrige Sognepræst St. Albert Angell Middelfart, den større og smukkere, som hænger i Choret, af min St. Fader. — Kirken har været en Cannikekirke, dens Tiende (Decima de Stein) henlagt til Cannikerne, hvorover en stor Tvistighed opkom mellem Erkebiskop Jørund og Cannikerne, da Erkebispnen vilde tilegne sig Tienden **), hvori dog Cannikerne efter mangfoldige Klager og Bryderier omsider vandt deres retfærdige Sag.

*) Strøms Sønderøys Beskrivelse, pars 2, cap. 1. p. 24 og 25.

***) Schønings Trounhiems Domkirkes Beskriv. p. 274. Torf. hist. norv. pars 4ra; han vidste ikke ret Aarsagen til Allarmen. — Pontopp. Annal. Tom. 1. p. 777, hvor Pave Bonifacii 8vi Bulle besangaaende af Aar 1297 forekommer, i hvilken Cannikerne, som klagede, ogsaa nævnes.

Paa Kirkegaarden, som er stor og vel omgærdet med en Steenmur, findes en aflang firkantet liggende Gravsteen Østen for Kirken med Billedet af et Fruentimmer med et Barn paa Armen, uden Tvivl en fornem Frues, der er død i Barselseng; vist nok ikke Jomfru Maria Billede med Barnet Jesus paa Armen, uagtet B i n g antager denne sidste Mening ad h. loc. Steenens Omkrift er ulæselig.

Derfor nærværende Kirke af Steen er opført i Oluf Kyrræs Tid, da maae den forrige have været af Træ og besørget bygget af bemeldte Orm Lejre, der saa meget mere kan troes at have draget Omsorg for et kristeligt Guds-Huus her paa Stedet, som han, før han blev en Kristen, var en af Offerforstanderne i Trondhiem (Godar), som kan lignedes med Afsarcherne; thi Trondhiems 8 Herreder udgjorde et Samsund lignende τῶ κοινῶ τῆς αἰτίας. *)

2) Huusbye Kirke paa Gaarden Huusbye i Annexet Budvigen, er en liden Kirke af Træ, uden Taarn.

3) Biggens Kirke i Annexet Bersen paa Gaarden Biggen er en temmelig stor Korskirke af Træ, gammel og uanseelig; inden i denne Kirke staaer et Maria Billede af Træ med Barnet paa Armen af Træ, fra de catholske Tider, samt Træetabler ophængte paa Veggene, hvorpaa de 10 Fud, Nadverens Indstiftelses Ord og Troens Artikler ere paastrevne. Et Skib med sine Seil, godt udarbejdet af Skibs-Styrmand Jonas Wilmann Faudrein, er i Aaret 1802 den 1ste Januar foræret af ham til Prydelse for Kirken og til en Erindring om Sæslaget for Kiøbenhavn 1801. Skibet ligner det Skib, som han var commanderet paa i dette Sæslag, og hedder Karen Kirstina.

Til Præstegjælden ere 2de Præster, 1) en Sogneprest, som beboer Gaarden Allberg i Bynæssets Hovedsogn, af Jordskyld 2 Spand, af en god

*) F. Johann. hist. eccles. Jsl. period. 1. cap. 2. §. 13. Gude de eccles. ephesina statu.

Jordart, men underlagt tidlig Frost og Kulde, $\frac{1}{2}$ Mill nordost for Stenekirke, af en ikke ubehagelig Situation. 2) En restberende Capellan, for hvem Gaarden Ofsfad, Skjoldsat 1 Spand, $\frac{1}{2}$ Mill Osten for Wiggens Kirke paa en Grat Bakke, beliggende i Jndre Borsen, er ndlagt, hvilken dog ikke, formedst den liden Kuling og ringe Huse, har været beboet af nogen Capellan for i min Tid. Jeg boede der i 5 Aar, og satte de hoist forfaldne Huse, meest paa egen Bekostning, i beboelig Tilstand.

Til Hovedsognet er en Klokker; til hver af Annex-Sognene en Substitut, som tillige er Skolemester. Til Præstegældet ere 4 omgaaende Skoleholdere.

Jndbyggerne i Hovedsognet have været slittige, ædruelige og sparsomme, have for største delen et beqvemt og mageligt Ophold og Næringsvei, ere tildels stormodige og haarde, som undertiden gaaer forvidt i deres Opførsel til den Fattigeres og Ringes Haan. I Annex-Sognet Buddigen er Lænsfemaaden hos Jndvaanerne af lignende Beskaffenhed, en Folge af Velstand og gode Kaar. I Borsens Annex boer et fattigere Folk, men mere broderligfindet imod hverandre og uden Hovmodighed. Saaledes var Jndvaanernes Lænsfemaade beskaffen for 10 Aar siden, da jeg forlod dem.

Kirkerne ejes nu af Bynæssets og Buddigens Almuer. Wiggens Kirke tiende oppebærer Kaldets Sognepræst for Brød og Viinhold i dem alle.

Af fordums Præster er Ole Strøm mærkbarlig for sin Godhed og Fromhed; han var Farfader til Professor Hans Strøm, Norges ypperste Naturkyndig og Topograph.

Ole Strøms Eftermand var Johan Eranz, en streng Mand imod Almuen, og især imod sine Capellaner, der tildels levede et meget kummerligt Liv i dette paa mange Maader lidet Capellanie. Eranz besad ingen egentlig Erudition, og hans Sparsomhed hindrede ham fra at skaffe sig lærde Hielpemidler; hans store Rigdom og eneste Datters Giftermaal i den fornemme Schøllerste Familie, har ikke lidet bidraget til den Roes, han hos Esterverden nyder, medens mange mere fortiente Mænd ere forglemte. Hans første Kone var fra Hoffet, Kong Frederik den 4des Amme; hende og Kaldet fik han omtrent paa samme Tid. Som Student var han Informa-

tor for Biskop Krogs Børn. Hans og Ole Strøms Skilderier ere op-
 hængte i Steenkirke. *)

Følgende Gaarde og Mærkverdigheder anføres i den Hensigt, at den
 norske Histories Læsere kan vide deres Beliggenhed, og hvor de ere at finde:

I Bynæssets Hovedsogn ligger Gaarden a) Høyem, mit Fædested, $\frac{1}{2}$
 Fierding Mill Østen for Steenkirke, fordum kaldet Hiem og Eudurbhiem:
 Søndre Hiem, da det Nordre Hiem er beliggende i Indre-Trondhjem, be-
 boes nu! af 4 Bønder, Skildsat for 10 Spand, af hvilke 1 Dre og 12 Mark
 er Klokkergaard; her er Skjødssifte og Tingsted for Bynæssets Tinglaug.
 Gaarden var i gamle Tider eiet af Rasn den Hiemste, som nedstammede
 fra den danske Konge Harald Hildetand **). Rasn den Hiemste var i Ue-
 nighed med Skage Skoprefson, som maaskee beboede Skopstad, i de gamle
 Matrikaler kaldet Skagestad, beliggende $\frac{1}{2}$ Mill Østen for Gaarden Høyem.
 Rasn reiste over til Island, og blev der en af de første Beboere eller Land-
 namer-Mænd, fra hvilken en talrig og berømmelig Slægt, hooriblandt
 Sæmund Frode i 5te Led nedstammede, og med ham Oddeøvingerne, af
 hvilke kan nævnes 1) Lopte Sæmunds., gift med den norske Konges Magni
 Barfods Datter. 2) Joen Lopteson, i hvis Hus Norges berømmeligste Hi-
 storietskriver, den kloge og patriotiskfædende Snorre Sturleson blev opdraget
 3) Sæmund Jonson, berømt af sin Pragt, Rigdom og store Anseelse. 4)
 Hans Søn Andreas, og 5) Sonnenen Thord, hvilken sidste endog maatte
 opofre sit Liv af Kiærlighed for sit Fædelands gamle republikanske Forfat-
 ning. ***) I Hagen Hagensens Tid boede en Magnat ved Navn Guttorm
 paa Eudurbhiem, d. e. Hiem paa Bynæsset, med hvem Hertug Skule endog
 raadførte sig. †)

Q 9 2

*) G. Bredshøvs Jubellærer p. 232.

**) Niala, cap. 25.

***) Torf. hist. norv. p. 2. lib. 2. cap. 20 og pars 4ta; Hagen Hagens. Historie
 og den danske Oversættelse af Samme. — Niala, cap. 25.

†) Torf. h. n. p. 4. lib. 4. cap. 26 og 27, og Undals danske Oversættelse af
 den norske Krønike in loc. parall.

Historien nævner ogsaa Gunnar og Joen paa Sudurhjem, der begge vare Stormænd i deres Dage.

Paa denne Gaard er Bergens nærværende Biskop, Einar Tambeskiöld, vers ypperlige Sanger, Patrioten Johan Nordal Brun, fød til Verden.

b) Gaarden Steene, hvor nu Hovedkirken staaer, beboes af 5 Bønder, var forðum beboet af Orm Leire, hvis Hustru Gura Bergthorsdatter fra Lundene, af sin Skionhed kaldet Lunda Sola, begiertes af Hagen Jarl den Mægtige til hans Maitresse; hendes Mand Orm Leire optog denne Begiering saa ilde, at han opvakte mod Hagen Jarl en stor Opstand, der ved Oluf Trygvessons beleilige Ankomst endtes med Jarlens Drab ved hans Træl Thormodr Kartr paa Gaarden Rimul i Meelhuus Sogn. *)

Man seer heri et Exempel paa den rene Følelse af Ære og Pligt, som bestøiede de gamle, endog hedenske Nordmænd, da Orm harmedes saa bitterligen over dette sin Herres Besøg, som mangen endog kristen Stormand i vore Dage maaskee vilde ansee for en særdeles Naade imod sit Huus.

Ved Steenekirke er et steilt Forbjerg, kaldet Høgstein, paa hvis Top er en Sundheds Kilde, men hvis Vandarer ere, som Sagnet gaaer, rimeligen stoppede af de fiendtlige Svenske, og ere ikke siden tilgavnens renfede. I denne Kilde badede Kong Magnus Erlingsøn sig, da Birkebenerne, liggende i Skiul i en Dal ved Rabogaarden Langloe, pludseligen overfaldt ham, saa at han med Rød og Kæppe kunde rædde sig. Nær hos ligger en liden Gaard kaldet Kongsvig; uden Tvivl i Anledning af denne Tildragelse med Kong Magnus Erlingsøn har denne Gaard faaet dette Navn.

Paa Stein var det, at Nicolaus Arkes, efter det tabte Slag paa Ilesvold, fik en Baad at rædde sig i over Fiorden Gulos. **)

*) Torf. lib. cit. p. 2. lib. 8. cap. 34, og Undals Oversættelse i l. paral.

**) Torf. h. n. p. 3. lib. 10. cap. 20. Isfrustinna har her Stein, som er rigtig. De andre have Beustein og Befustein. Jeg har lagt Mærke til, at Isfrustinna iblandt Varianter har den rigtige Læsemaade flere Steder i Trondhjem, saa at dens Uffraver maaskee have været personlig kjendt i Trondhjemms Stift.

Ober Steins Gaard reiste Kong Sverrick, da han kom over Orkedalen til Trondhiem. *)

Paa Stein blev den svenske Magnat Usgaut med sine 12 Staldbrødre, da de vilde reise over til Orkedalen og derfra til Mærene, for at kræve Skat til den svenske Konge, ihjelslagen af Kong St. Olufs Udsendte **). Disse Ihjelslagne bleve siden ophængte i Galge paa Braaeleeren, $\frac{1}{4}$ Mil fra Stein Øster til og længere ind mod Gulosen, som Sagnet gif i min Barndom.

Strax oven for Steenekirken er en stor sammenkastet Jordhøi, kaldet Klofhougin; man har opkastet noget af den, og truffet paa en sort Muur i den, men Intet videre. Sierrighed og Ukyndighed tillade endnu, at mange rare Sager fra Oldtiden forblibe liggende i Mørket.

Hagen de Steine udmærkes iblandt de af Hagen Hagens. Hoffinder, som faldt i Slaget paa Skotland; og Oluf de Steine blev hans Søns Stallare.

c) Gaarden Haugen, forstum Nungrum, $\frac{1}{2}$ Mil Westen for Steenekirke af særdeles god og aareviis Abling, men ikke vidtloftig eller stor; den eiedes forstum af Hagen Jarl den Mægtige, hoor han havde beskicket en Gaardsfoged (Armadr.) — En saadan var Bardr Hvite, som skaffede St. Oluf et Skib ved hans første Ankomst igiennem Orkedalen til Trondhiem, hvortil Bardr uden Tvivl saae sig nødsaget, efterdi han dog paa en vis Maade stob i Tiensse hos Hagen Jarls Sønnen og Arvinger af denne Gaard. ***) Til Nungrum henhørte uden Tvivl de Raboegaarde Devig og Hofe; thi begge disse Naone betyde et heiligt Sted, rimeligen fordi et Afguds Tempel (Hof.) der har været i Hagen Jarls Tid. Til denne Gaard søgte Hagen hen, da Oluf Trygvaf. nærmede sig. Her findes Rudera eller Underlaget af Steen til et Capel, om hedenst eller kristeligt er uvist.

*) Torf. h. n. p. 3. lib. 10.

***) Snorre Sturles. pag. 64. Tom. 2. edit. Schöning.

***) Torf. h. n. p. 3. lib. 1. cap. 25. Snorre Sturl. pag. 42. Tom. 2. edit. Schöning.

d) Gaarden Rye, $\frac{1}{2}$ Mil nordvest for Steenekirke, forðum kaldet Rhyne, en stor og skøn Gaard, forekommer hos Torf. h. n. pars 3. lib. 10. cap. 25. under Navn af Rhdase, men i Folge Jofurffinna rigtigere Rhyne, hvor en Stormand Helge den Tid boede; mærkværdigt, at den fornemste Beboer af denne Gaard har sædvanligen heddet Helge; et Beviis paa, at Slægts- og Familienavne kunne vedligeholde sig i en utrolig lang Tid. Paa Rye ere ogsaa smaae Steenroser eller Dødes Grave. Rhyget har sagt, at en kristelig Kirke forðum har været her, men ingen Levning eller Ruderer er tilovers af den.

e) Gaarden Klustad eller Klepstad, $\frac{1}{2}$ Mil nordvest for Steenekirke, beliggende paa en Udkant lige imod Indløbet fra Havet og den almindelige Skibsleed, forekommer hos Torfæus in h. n. p. 4. lib. 1. cap. 14, hvorhen Virkebenerne forfulgte et af Baglernes Skibe.

f) Gaarden Flack, 1 Mil Nordvest for Steenekirke, af Jordstyld 6 Eupand, er den yderste imod Nordvest beliggende Gaard paa Bynæsset. Denne Gaard har givet den mellem Bynæsset og Stadsbøygden værende Fiord Navnet Flackefjord, og forekommer hos Torfæus in h. n. p. 4. lib. 3. cap. 5. og p. 3. lib. 10. cap. 17.

g) Gaarden Vorfet, $\frac{1}{2}$ Mil nord for Steenekirke, har en stor sammenkastet Jordhøi med en paa Høien opreist stor Bauta Steen, maaskee Graven til en af de Konger, som Harrald Haarfaager ihjelslog paa Strinden. Ikke det mindste Forsøg er gjort til dens Undersøgelse.

I Budvigens Annex-Sogn, som er lidet, forekommer Gaardene a) Langørgen og Leeraanden, som eiedes i meget gamle Tider af Laggertha, en Skioldmøe og Hersterinde neden i Gauldalen, omtrent 810; uden Tvivl boede hun paa Leeraanden, efterdi baade et Sagn i Bøygden fortæller, at en mægtig Frue forðum har boet der, som ogsaa fordi Gaarden ligger paa en ophøiet Slette ved den forbirindende Budvig-Elv med tilsyneladende opkastede Jordbolde. Hun eiede ogsaa virkelig Langørgen i Bynæssets Hovedsogn. I sin Tid og længe derefter havde de norste Magnater deres Høesteder og Gaarde, paa flere forskiellige Steder, dels for at skifte Græsengangene for deres talrige Hiorde, dels for at have et sikkert

Lilflugtssted i Tilfælde af fiendtligt Overfald; i øvrigt besørgede de Gaardenes Drift ved en Gaardsfoged (Armadr), hvilken aflagde Regnskab til Gaardens Eiermand for Tilsynet med Gaarden og Arbeidet m. m.

Den danske Konge Regner Lodbrock bærede Laggertha med sit høie Besøg; han landede ved Gaular, Elv, opsatte der sine Telte (Buder.), hvoraf Budvigen vel har sit Navn, og opholdte sig hos hende i 3 Aar; uagtet dette langvarige Samsib, og en Son ved Navn Fridleif avlet med hende, tog han dog ikke i Betænkning at forlade hende, saasnart en nye Skionhed henvreb ham til sig. Hun, skiondt utaknemmeligen forladt, vedblev sin Trofasthed som en sand Trønderinde i gamle Dage, og ilede ham til Hielp med en Flaade af 120 Skibe, da han var kommen i Nød. *)

b) Gaarden Saltnæs, $\frac{1}{2}$ Mil Sydost for Huusbye Kirke i Budvigen, forekommer hos Torf. in h. n. p. 3. lib. 10. cap. 10, hvor Guru af Saltnæs's Sønner, der i Folge 17 cap. hedte Sigurd, Joen Ketling og Wilhelm, vare iblandt de første Birkebenere, Kong Sverrers kiæfeste Mand, men faldt i det Slag, som denne Konge holdt mod Thrønderne, som lededes ved Erkebiskop Ostens Raad og Dispositioner, i Bugten ved Hattehammeren Nord for Glack **). Schoning mener, at dette Saltnæs er den i Budvigen beliggende Gaard af samme Navn, og har derfor sat det der paa sit Charte over gamle Norge.

c) Gaarden Huusbye, hvor Budvigens Kirke staaer, er en stor og skion Gaard, men var ikke Einer Lambestielvers Sæde, som Hr. Eiler Hagerup i sin ypperlige St. Olufs Historie foregiver Side 248; thi det Huusbye, Einer Lambestielver beboede, er over 1 Mil derfra beliggende i Børsfogn, et Annex til Brkedalen, hvor Einer havde sin Forlehning, som Snorre Sturles. udtrykkelig melder ***); paa Huusby i Børsfogn eksisteerte indtil for 30 Aar omtrent en Muurvæg af Einers Pallads, hvilket sidste Hødersminde af

*) Saxo Gram. lib. 9, hvor Dalen kaldes Sølerdal.

***) Torf. h. n. lib. 10. cap. 13.

****) Tom. 2. Dlus Belg. Sag. edit. Schoning.

denne mægtige og kække Udbyrder en Bønde nedbrød, i Haab om derunder at finde Skatte.

d) Gaarden Olfad er en stor og stien Gaard, $\frac{1}{2}$ Mil Sydvest for Hunnsbye Kirke, beliggende paa en Klippe, hvortil Veien fra Soen er overmaade brat og steil; i min Barndom var endda det Rygte ikke uddøet, at et Castel har været der i ældgammel Tid som hedte Tronberg; maastee bag Ales Bolig. *)

a) I Børsens Annex, Sogn, som er meget folkerigere og vidtsøftigere end Hovedsognet, møder Ribbygden, $\frac{1}{2}$ Mil Østen for Biggens Kirke i Børsen; Bygdesævet har sit Navn af Riumsgaardene, hvor rimeligen Reidar, Einer Lambestielvers, i Følge Echoning og Torfæus, Farsfader, men i Følge Snorre Sturtes. hans Oldefader, har boet **). Reidar var en Broder af den berømmelige Asbjørn paa Meelhuus, som frimodigen taledede mod Kong Hagen Abelsein paa Froste = Ting. * †)

b) Øverst i Ribbygden ligger Gaarden Eggau paa Grændsen af Skogn; den forekommer hos Torf. in h. n. Pars 4. lib. 10. cap. 14, hvor fortælles, at Baglerne paa deres Reise igiennem Skogn til Trondhiem ihjælsloge Skegge paa Eggau. Nu henfører denne Gaard til Børsen.

c) Nederst i Ribbygden er den store stienne Gaard Rosbold paa en smuk Glette, næsten omslunget af Børse = Elven, i hvilken kan fanges nogen Lax strax oven for Børsøren. Paa Rosbold boede Joen Stærke, en Søn af Ulf Uspagsøn; Ulf var en Svoger af Harrald Haardraade, som rimeligen har bestikket ham eller hans Søn til Lehnsmænd her, efter at Einer Lambestielver og hans Søn Endrid vare tagne af Dage. Joen Stærke var Farsfader til Trondhiems berømte Erkebiskop Østein Erlingsøn.

*) Rami Norv. antiq. pag. 45.

***) Tom. 2. Oluf Helg. Sug. cap. 20. hvor Einer siges at være Endrid Styrtens Søn, men Styrtter var en Søn af Reidar.

****) Torf. h. n. pars 2. lib. 5. cap. 8.

†) Torf. h. n. pars 4. lib. 4. cap. 41, hvor Orkedals = Elven er fejlskrevet for Børse = Elven i Børsen, som blev regnet til Orkedalen.

Gaardens Huse især, tilligemed nogle omliggende Gaarde, bleve ødelagte ved Jordstred i det 13de Seculo; af samme Aarsag har Gaarden isior tabt nogle Mølinger dyrket Jord, formedelst den Mængde Qvileer i Bunden.

d) Gaarden Nøstan eller Naustan ligger tæt ved Børsø, Elven, saa kaldet efter Einer Lambestjølvers mange Søehuse, har nogle opreiste Steene tæt ved hinanden; uvist, om Ligstene eller Tingstene; det sidste er rimeligere. — Et Sagn siger, at her ogsaa skal have været en Kirke, men nu sees intet Spor dertil.

e) Gaarden Eli er stor og af skion Udsgt til Guloøfiorden, beliggende paa en høi Bakke; under denne Gaard henhører Børsøren. Her boede paa Eli, Gaard Biorn Elv eller Elfi, som ommældes hos Torfaens in Hist. Norv. pars 4. lib. 4. cap. 22.

f) Gaarden Lundene, $\frac{1}{2}$ Mil Østen for Biggenskirke. Fra denne Gaard var Bergthorsd. Guro Lunda: Sola, som var gift med Orm Leire paa Steene paa Bynæsset, og som Hagen Jarl den Mægtige forlangte for sig. Lundene er beliggende paa den søndre Side af Guloøfiorden, men Steene^s Gaard paa den nordlige; $\frac{1}{2}$ Mil Søveie er imellem dem. Mellem Lundene og Wiggen laae Hagen Jarls Skibe i Bugten. — Torf. H. N. pars 2da lib. 8. cap. 33.

g) Gaarden Wiggen, hvor Biggens eller Børsens Kirke staaer, beboes af 8 til 10 Bønder, men har fra gammel Tid været et af Norges prægtigste Herresæder; den kaldes i de gamle Skrifter Wiggo eller Wigga *), er beliggende inden en udgaaende Landodde, hvor Orkedals: Fiorden forener sig med Guloø: Fiorden, af en forunderlig skion og henrykkende Situation. Wiggen maae ikke forblendes med Viken, en bekjendt Landstrækning fra Lindenæs Øster hen til Gotha: Elven; denne Forblendelse har frembragt et vigtigt Erratum i Hr. Esler Hagerups St. Olufs Historie, hvor han sætter Slaget, hvori St. Oluf overvandt Sven Jarl, Hagen Jarl den Riges

*) Skjøning i det norske Videnskabs Selskabs Skrifter 1ste Tom.

Søn*), her ved Biggen i Bynæsset**), da Slaget derimod stod ved Næsset i Viken. Dette kan bevises baade deraf, at Havet derved kaldtes Grammarø, som ogsaa deraf, at Svøns Flaade kom til Lunsberg, og St. Dluvs Flaade reiste fra Trondhjem Sø efter, og kom først til Rogaland og derfra til Viken; at Grammarø og Næsset ligge henved Lunsberg, sees ogsaa af Torf. hist. n. pars 4. lib. 4. cap. 9. — I Torf. h. n. pars 4. lib. 4. cap. 17. findes Næsset ved Skida. — Schøning sætter det ogsaa ved Scheen in Nota til Snorre Sturles. ad locum om Slaget***). — Fordi dette Erratum har undgaaet den lærde Recensents Opmærksomhed, ønsker jeg det rettet, saa meget mere, som Bogen ved sin Behagelighed og Vnde letteligen udbreder det.

Det er ikke usandsynligt, at Biggo, som blev Kolf Krakes Stridsmand, og som høvnedes sin Herres Død ved sit eget Lids Forlis, kan have været herfra †); thi paa den Tid blev Trondhjemms Egne meget forurosligede, dels af ankommende Fremmede af dansk Herkomst, dels endnu mere af den mægtige Søefonge Gorrss talrige og erobrende Efterlæggt, der fra Verne og de sydvestlige Egne mere og mere udbredte dem i Trondhjem; endnu er det nationale Navn: en Gøsse, tilbage, som bemærker en stærk og forig Mand, en Kiæmpe. — Vi finde derfor i Harald Haarfagers Tid en paa Biggen boende Mand af Gorrss Slægt ved Navn Thorgeir den Hordste i. e. fra Hordeland, Bard Bløndehorns Søn, som, for ikke at staae under Haralds Herredømme, reiste til Island, og blev en af Landname-Mændene ††). Der blev han gift med Agerdis, en Datter af Aschi Omalga, i. e. den Stiltrende, Høfse af Romsdal; hun var Enke efter Ofeigus, som blev lumft myrdet af Harald Haarfagers Udfikkede; med hende avlede

*) Torf. h. n. pars 3. lib. 1. cap. 26.

***) St. Dluvs Historie ved E. Hagerup Side 13.

***) Schøning sætter ligeledes Næsset og Grammarø ved Scheen paa sit Charte over det gamle Norge af 1771.

†) Saxo Gramat. lib. 2.

††) Snorre Sturles. Tom. 2. Dluvs Helg. Sag. cap. 38. edit. Schøning; og Torf. h. n. pars 2. lib. 2. cap. 20.

Thorgeir Sonnerne Thorgrim, Magnus og Holta Thorer; hans Stifson, Sveigi Son, var Thorgeir Colnius, Fader til den viise og retskafne Nial, den islandske Socrates, som med sin Familie blev indebrændt af Bryennu, Flost paa sin Gaard Bergthorsbval. *)

Da Oluf den Hellige kom første Gang til Trondhjem igiennem Orkedalen, boede paa Wiggen en Herremand ved Navn Lodin, som understøttede St. Oluf med et Skib **). En Son af denne Lodin var den Ruts, som blev ihjelslagen af St. Olufs Stridsmand under Thormod Kolbrunæ Skalds Anførsel i Bardalen ***). Denne Ruts Son igien var Lodin Viggia Skald i. e. Digteren fra Wiggen, og Lodin Viggia Skalds Son var Sigur Ullstreng, som levede i Begyndelsen af det 12te Aarhundrede, og var en af Kong Magni Barfods ypperste Ministre og Stridsmand; han var en tapper Officer, men tillige meget from og religiøs, desuden saa rig, at Historien nævner ham som Stifter af det i de catholske Læder saa berømte Benedictiner-Kloster paa Nidarholm †). Uden Tvivl var Sigurd Ullstreng ikke dets første Stifter, men vel Kong Knud den Store af Danmark, som efter et engelsk Benedictiner-Kloster opkaldte dette af ham under hans korte Ophold i Trondhjem stiftede Kloster paa Holmen; men da Knuds Son, Svend Ulfkæ, var fordrevet af Norge, forfaldt vel Klofret, som Sigurd Ullstreng paa Wiggen da igien satte i Stand. Paa denne Maade kan de historiske Efterretninger om dette Klosters Stiftelse concilieres. Han siges endog at have stiftet Helgefeters Kloster. Hans Herregaard Wiggen kom siden under Keensklosteret; nu beboes den af selveiende Bønder, som hver haver sin Del; et Rygte har sagt, at der ogsaa skal have været et Kloster paa Wiggen, men dette maae da have været baade lidet og seent stiftet, efterdi Historien

R r 2

*) Niala cap. 20. hvor Thorgeir har Tilnavnet Gellin, og kaldes en Son af Thorolf; men Thorolf var hans Fosterfader og Morbroder. Torf. h. n. p. 2. lib. 2. cap. 9. og Niala cap. 130.

***) Torf. h. n. p. 3. lib. 1. cap. 25. hvor Riggi er Trykfeil for Viggia.

****) Torf. h. n. p. 3. lib. 3. cap. 6. samt Snorre Sturles. in locis parallelis.

†) Torf. h. n. p. 3. lib. 7. cap. 6 og 7. Snorre Sturles. in locis paral.

melber intet derom, medmindre Morkin: Skinna, som tillægger Ullstreng Klosterets Stiftelse paa Munchholmen, har forblandet dette med et paa Viggen. Endnu er en muret Kielder tilbage paa Kirkegaarden, om af et Kloster eller af en anden Bygning er udift, saa fast og stærk, at, da man for faae Aar siden vilde nedlægge et Vig deri, kunde man ikke, uagtet al anvendt Umage, faae nogen Steen løs for at gjøre Graven rummelig. Der findes endnu steenlagte Beie, og Spor af en ældgammel Bei langs Vigestranden strax oven for Flodmaalet. — I den senere Tid har den Wilmanske Familie, skjønt Bønder, dog været udmærkede iblandt de der paa Stedet boende; dens Stamme: Moder var en svensk adelig Frøken ved Navn Ingeborg, hvis Navn min Moder, som hendes Sønnedatter, har efter hende. Bemeldte Frøken Ingeborg Wilmann kom til Koraas for 150 Aar siden tilligemed sine Forældre, blev der gift med Biergarbeideren Hans Digeraas, fød paa Gaarden Digeraas i Singåas Annex: Sogn, Holtaalens Præstegjæld, boede en liden Tid paa Wilmans: Den, saakaldet efter hende, derefter paa Røstan i Børsen, og endelig paa Viggen, hvor hun døde i en høi Alderdom. Hendes Søn Peder Wilmann, min Morfader, var Commandeer: Sergeant i Krigen mod Kong Carl den 12te af Sverrig, blev fanget og ført med flere Fanger til Stockholm; der spurgte de svenske Officerer, da de med Forundring hørte, at de norske Fanger kaldte deres Commandeer: Sergeant Wilmann, om Anledningen til dette Navn; efter modtaget Forklaring derover tilkiendegave de, at hans Moder var dem bekiendt; hoorpaa han strax fik sin Frihed og Udgang i deres Huse, som vare af den wilmannske Slægt.

h) Gaarden Tungen, som forekommer hos Torfæus in h. n. pars 3. lib. 10. cap. 25, ligger paa Vestre Side af Orkedals Elv og Dre; den henhørte forud til Orkedalen, men nu til Børsens Annex: Sogn, Bynæs Præstegjæld.

i) Gaarden Noen, som forekommer hos Torfæus in h. n. pars 4. lib. 1. cap. 18. er beliggende paa vestre Side af Orkedals: Elven og Dre; den henhørte forud til Orkedalen, men nu til Børsens Annex:

Sogn, Bynæs Præstegjæld; Roabierget kaldes nu Roakælden og Roastolten.

k) Den yderste mod Vesten beliggende Gaard af Borsens Annex-Sogn hedder Geiten, hvor Finn Geit, saa kaldet, i Følge Torfaens, af sin Rigdom paa Geeder, menes at have boet, af hvilken Gaard i Miil lang Strandside af Orkedalsfjorden, kaldet Geita-Stranden, haver sit Navn, og hvor endnu i min Barndom store Geede-Hjorde fra mange fraliggende Distrikter havde Græsgang om Sommeren.

Jeg kan ikke forlade dette i mange Henseender vigtige Sted, uden Forlesse af alle jordiske Herligheders Forgængelighed. Det var uden Tvivl i de ældste Tider en Del af det yngre Totunheim, som var et meget behageligt og føderigt Sted; i Norges Velmagts Tid en Part af de kongelige og erkebispelige Sæder, besaaet med utallige herlige og velbyggede Herregaarde, som nu ere forvandlede til ringe og uanseelige Bønderhuse: Jam leges, ubi Troja fuit. Steenkirke maae, som Kannikerkirke, have haft Bøger, Breve og Dokumenter; uden Tvivl er her foregaaet noget lignende med den Odelæggelse, som skee med Trondhiems og Stavangers Domkirkers Samlinger af Bøger, Breve og Dokumenter, hvilke Otto Stigson og Rhode ustraffede lode opbrænde paa Kirkegaardene; Levningerne bleve vel i Anledning af det kongelige Reskript af 19 Januar 1687 nedsendte under Løfte af Tilbageleverelse, som dog ikke skeede *). — Foragt for Videnskab, og Bøgers Odelæggelse, har altid været Veien til Bankundighed og Undertrykkelse; af den Aarsag maatte Plato jages ud af Skolerne **). — Bog-Jagten, man har anstillet i forskjellige Hensigter, har berøbet dette og flere Steder deres fornemste Prydelse, den, som er skønnere end Guld og Sølv, nemlig Bøger. Henførelsen af dem til eet Sted har ei altid været lykkelig. Selv de store Bibliotheker ere som de store Stæder ofte et ødelæggende Svælg, som igien

*) Topogr. Journ. 8 Hefte, Side 36.

**) Fabr. Biblioth. Gr. Volum. 3. pag. 40.

gaae til Grunde ved Tidens og Odelæggelsens Magt, hvorpaa det Alexan-
driske og det Constantinopoltanske iblandt mange flere kan tiene som Ex-
empler *). — Lykkeligere har Island, som langt fraliggende, i denne Hæn-
sende været; thi af dets frelste Bøger skal endnu ikke den 2de Del være
trykt **). Hvad maae vi ikke føle, naar man betænker, at dette Sted for-
dum henhørte til den bedste Part af det herligste Rige i Norden i en vis
Tidsperiode, nemlig til Trondelaget, som dog allerede 1648 var nedsat til
den nederste Klasse af Norges 12 Classer ***), og nu beskuer det i dets halv-
dyrkede og uvidenskabelige Tilstand; thi Bibliotheket i Trondhjem er næsten
en stult Skat, som man ikke maae røre ved. — I mine 10 Kapellans Aar
paa Bynæsset, 1½ Mil landveis fra Trondhjem, kunde jeg ikke faae nogen
Bog af dette Bibliothek til laans, end ikke mod Caution — Moraliteten og
Mandigheden soarer nu ikke til det Begreb om Thrønderne, som vi faae ved
at læse de ældre Efterretninger om dem; vi maae betiende, at vore imaae
Siele ofte nu forbauses ved at høre vore Forfædres store Gierninger og Daad,
og tilstaae, at de langt fra vare et raat, vankundigt og usædeligt Folk, eller
Horder af Barbarer for 1000 Aar siden, (hvilket en vis Mand i et trykt
Skrift ikke har undseet sig ved at paastaae.) Man høre allene hvad Sigurd
Jarl i det 10 Aarhundrede paa et stort Thing i Trondelaget talede: vor for-
rige Rigdom, Rygtet om vore tappre Bedrifter, ja vor Ere selv er forfoun-
den; vi have kunns tilbage Erindringer, og en forgiæves Længsel efter det
Forbigangne sammensiet med Skam over vort Forliis, som vi undsee os
ved at ihukomme, m. v. †). Et saadant Vidnesbyrd af en saadan Mand
i en saadan Forsamling i hin Tid maae dog vel være tilstrækkelig til at
igiendrive enhver fremmed Skribents dristige og uretsfærdige Paastand om de
gamle Trønders Barbarie og Raahed. Nei! derimod fik det øvrige Norden,
Danmark og en Del af Lydsland, Videnskaber og Moralitet fra Tronde-

*) Fabr. Bibl. Gr. Volum. 2. p. 236.

**) Suhms samlede Skrifters 9de Deel.

***) Wolfs Norrig. illustrat. Side 141.

†) Schønings norske Histories 2den Del, og Torfaus in loco parallelo.

lagets Egne; her var Alt, hvad Godt og Herligt kan være i et Rige, samlet. Her gif Videnskabsmanden og Helten som Venner ved Siden af hverandre under gjensidig Hjælp. Her var ofte Krigeren en stor Lærd, og den lærde Mand en stor Kriger, og i Bynæssets Egne vare tildels disse store Mænds Boliger, tildels deres Lyssæder.

b) Ugerøe Præstegjæld.

Ugerøe Præstegjæld, som begynder $\frac{1}{2}$ Mil Vesten for Kjøbstaden Molde i Romsbals Fogderie og Amt, strækker sig i Længde fra Østen til Vesten henimod 4 Mile, i Bredder fra Nord til Sør 2 Mile; det blev i de ældre Tider snart regnet til Normør, snart til Søndmør, og snart til Romsdalen, efterdi det ligger paa Grændserne af disse 3 Herreder. *)

Ugerøe Præstegjæld har 4 Sogne, nemlig Ugerøe Hovedsogn, Daagøe Annex, Sogn, og Sandøe og Haardøe Kapelsogne.

1. Ugerøe Hovedkirke staaer paa Præstegaarden Ugerøe, som er Skildsat for 4 Voger Fiskeleie. Kirken er en Korskirke af Træ opbyggt 1774 uden Taarn, men med en forlænget Kuppel eller Stoppel paa den forrige, ved Lynild afbrændte Kirkes Sted. — I Kirken hængte Probst Breiers og hans Hustrues Anne Bernhofts Skilderier, som bleve ræddede af Ilden. Kirkegaarden er ikke rummelig nok for Folkemængden, men vel forsynet med en Steenmuur. Præstegjældet har sit Navn af Præstegaarden Ugerøe, som ikke er en Øe, men en integrerende Del af Den Gøssen eller Gorrøen.

Ugerøe har sit Navn, enten af Uger, Vindenes Gud; thi her hersker en næsten uophorlig Storm fra Østen, som her kaldes Skjalden; den falder ud fra den store Moldefjord imellem 2de lige over for hinanden udgaaende Fjeldbødder igiennem Juul: Sundet her paa Ugerøe; eller maaskee af Akeri; A n k e r, efterdi her ved et udgaaende Næs er Havn og Ankerplads for ud- og indgaaende Fartøier i Juul: Sundet; men maaskee snarere af Afo, den tiørende eller tordnende, den gamle Thors Prædicat, de hedenste Nordmænds øverste Gud, fordi stærk Torden og Lynild, især paa Ugerøe, ofte indtræffer, hvor Kirkerne nogle Gange ere afbrændte ved Lynild; hvor altsaa Thor, som

*) Normør gik til Rødholmen i Harams Præstegjæld paa Søndmør; altsaa maatte Romsbals Udøer regnes til Normør. — Sfr. Steems Søndmørs Beskrivelse 1ste Part, Side 34, og Torf, in h. n. pars Ima lib. 2. cap. 18.

man i Uvejr og Storme i de ældste Tider anraabte, maa have haft et stort Offersted. Jeg ledes til denne Mening endog derved, at vore gamle Nordmænd kaldte Askalon efter Nuka Thor, Askursborg *). Begge Navne have een Betydning, nemlig Guds Castel eller Bye; thi Thor kaldtes Askur eller Askurthor i Dæmesag 19 og 39 i Edda à Resenio edita.

Agerøe Hovedsogn indbefatter følgende Her: Gøssen, Diterøe, Luterøe, den østlige Deel af Den Nien, og en Deel af Fastlandet paa den østlige Side af Juulfundet. **)

1) Gøssen eller Gørsøe, de Gamles Goria, paa hvis nordøstlige Side Agerøe Kirke og Præstegaard ligger, er en Øe af tre Miles Omkreds. Den har sit Navn af den jotiske Prinds Gorr, en Broder til Norr, Sønnen af Thorre, Konge i Jotland, nu Finland, eller i det nordøstlig beliggende Jotunheim. ***) Han kom hertil paa sin Svøerise ned ad den finste Bugt forbie de danske Her, og efter lang Seilads Nord og Sønder efter langs Norges Kyster, efterat hans Søster Soe, gift med Hrolf i Berge i Ringerager paa Hedemarken, var funden af hans Broder, og efterat han ved Deling med Broderen havde faaet alle Her, den Tid veldyrkede og stærkt besolkede, som han med sit prægtige Skib Glide kunde omseile, tog han sit Sæde paa Gøssen; denne Øe har han paa sin første Reise Nord efter udseet til sin Bolig, fordi den er smuk, har en jevn Overflade og en vid Udsigt til Havet, baade mod Norden, Westen og Sønden, og derfor beqvem til

*) Torf. H. N. Pars 4ta Cap. 3. Om Thors Dyrkelse vid. Torf. h. n. p. 1 lib. 1 cap. 4. Bochart in Geogr. S. 2da pars. sec. 2 Chanaan lib. 1 cap. 42 ugleder Thors Navn af Ordet Taramo: tonuit, og anfører Adami bremensis Ord om Thor, de Svenskes Gud, rigtigere de Norskes Thor Sveonum Deus praesidet in aere, qui tonitru et fulgura gubernat.

**) Bing, som i sin Norges Beskrivelse Pag. 9 sætter Agerøe Sogn paa Den Agerøe og Agerøen nærmere det faste Land end Gøssen, feiler paa begge Maader.

***) Sønings Forsøg til Norges gamle Geographie s. 5. &c.

derfra at udspeide Søefiender; men ogsaa fordi hans Fædres Frænder, Norges første Beboere, Joterne, havde boesat dem her i Distrikterne, især i denne Tid, efterat være fordrevne af Gotterne, Dithins Folge og Aserne, fra de nordøstlige Egne. Han var rimeligen indbudet hertil tilligemed sin Broder af Joterne. Jeg kan ikke andet end antage den Historie Fundinn Noregr i Flatsøbogen om Norr og Gorr og deres Søster Goe for sandferdig, uagtet Gebhardi i sin Norges Historie vil kaste Mistanke paa den; men Gebhardi røber hist og her saamegen Ukjendskab med Norges Geographie og Nordmænds Levemaade, at han aldeles ikke kan komme op imod en Forsæus og en Schønning, som begge antage denne Fortælling for en grundet og tilforladelig Efterretning. Fundinn Noregr er overensstemmende med Distrikternes Afdelinger og Benævnelser, med Beboernes Sæder, Religion og nationale Navne, med deres Fester, Tidsberegninger og Maanedernes Navne; hvilket Alt, uden denne Historie, blev os uforklarligt. Hertil kan føies, at den islandske Flatsbog enten er begyndt og grundet paa Ketill Flatnefs egne Efterretninger, eller paa hans nærmeste Efterkommeres Fortællinger; thi Flatøe i Island er vel opkaldt efter Ketill Flatnefs formeentlige Sæde paa Gaarden Flate i Vestnæs Sogn i Romsdalen ifølge Emigranternes Viis i hine Dage. Ketill Flatnef var selv en forstandig Mand, selv en Fyrste i den sydvestlige Deel af Romsdalen, en Søn af Fyrsten Bjørn Buna, Herse i Sogn, og en Dattersøn af Vemund, Herse i Sogn, hvis Forfædre vare Fyrster og Magnater, nedstammende fra de samme Forfædre og Folkeslægt, som Norr og Gorr. Han og Brødre og Børn bragte vist med sig fra Norge, og til Island, Kundskaber, Skrifter og Sagaer om Oldtidens Begivenheder. *) Hans Familie var baade den talrigeste og, næst Kong Geirmund fra Rogaland, den fornemste, som boesatte sig i Island, dog var hans Datter Audun Djupaudga, en Enkedronning fra Island, af et større Rige end det, som Geirmund havde haft i Norge. Fra Ketill Flatnef

*) Ketill Flatnefs Brødre vare Grappe og Helge; hans Børn vare Helge Biola, Bjørn Austræni og Audun Djupaudga.

nedstamme Gottuffeggerne, den fornemste Familie paa Færøe, ved Olufa, en Datter af Torstein Røde, som var en Søn af Audur Djupandga. *)

2) Otterøe, forðum kaldet Ofterøe, uidentivt af Bjørn Austræni, en Søn af Ketill Flatnes, som her boede paa Gaarden Bjørnerem. Denne Otterøe er i Omkreds 6 Mile, og paa den boer den største Deel af Agerøe Hovedsogns Almue; den har høie, tildeels meget bratte Fjelde, hvis nordlige Side adskilles fra Gosfen ved Kjærringsundet; dens østlige Side vender mod Julefundet, dens Sydlige mod Moldefjorden og dens Vestlige mod Misundet. Gaardene paa begge Sider af dette Misund henhøre til Agerøe Hovedsogn, men den vestlige Side af Misundet er en Deel af Den Mien, hvoraf Sundet kaldes Misund, som er imellem Otterøen og Mien. Fra Bjørn Austræni, Ketill Flatnes Søn, nedstammede Trondhjems berømte Erkebisp Distein.

3) Luterøe er en liden Ø af $\frac{1}{4}$ Mile i Omkreds, beboes kun af fire Bønder, $\frac{1}{4}$ Mil til Søes Sønden for Otterøe. Desuden henhører til Agerøe Hovedsogn en Deel af Fastlandet paa den sydøstlige Side af Juulsundet.

2) Waagø Kirke er en stor Korskirke af Træ, med et høit Taarn, er gammel, men temmelig godt vedligeholdt; saaledes ogsaa Kirkegaarden. Kirken staaer paa Den Waagø, som i Flodens Tid er aldeles omslydt, men i Frærenens kan man bade, og næsten gaae tørfoet derfra over til det faste Land. Paa Den er en eneste Gaard ved Navn Waagø, Kaldets Enkesæde. Bing feiler i at sætte hele Waagø Sogn paa Waagøen **). Waagø Annex Sogn hedder Frærenen, som ligger rundt omkring Frærenens Fjorde, og nogle Gaarde ved den nordre Deel af Juulsundet. Frærenens Fjord har et snevert Indløb ved Waagøen,

*) Pontopp. Gestæ et vestig. Danorum extra patriam. Tom. 2 p. 279. samt Torf. og Schøning in locis parallelis. Jeg har anmærket, at de fleste vigtige Steder paa Færøe have samme Navne, som de vigtigste Steder i Agerøe Præstegjæld, samt at Færing bemærker her, som der, en meget liden Baad, som een Mand pleier at roe over smaae Fjorde og Sund; følgelig har vel Lucas Debes i sin Færoa referata sandsynligen Ret i at derivere Færøe af Færing, men neppe Schøning og Nyrup, som derivere Færøe af Fæt (Faar). See Nyrups Stildring i Bind Side 14.

***) Bings Norges Beskrivelse Side 801.

men udoiber sig derefter, og afdeles i mange Bugter, Vigter og smaae Sund, f. Ex. Elnæsboogen, Sylteosen, Malmefjorden, Sandsbugten og Auresen, omkring hvilke Gaardene ligge paa det faste Land. Midt i Krænens Fiord ere de beboede Der Spinoe og Bøse. Waagøe Sogn eller Krænen forterer under Waagøe Otting, hvis Tingsted er i Boebær.

2) Sandøe Capel Kirke staaer paa Sandøe, en De, beliggende to Mile Vesten for Agerøe Kirke; i Omkreds en Miil, beboes af 12 Bønder og en kongelig Soldatbetjent; har Skibshavn og Ankerplads med to i Klippen nedslagne Skibsringe af Jern. Capellet er af Træ, lidet raadnet og aldeles forfaldet, uden Kirkegaard eller mindste Omhegn. Eigene føres derfra til Agerøe Kirkegaard. Capellet er hertil ført for 100 Aar siden fra Ona, en De $\frac{1}{2}$ Miil nordvest for Sandøe. Til Sandøe Capel-Sogn er Den Orten $\frac{1}{2}$ Miil sydvest for Sandøe, beboet af fire Bønder; ligesaa Lyngbær, en Klippe-De $\frac{1}{2}$ Miil Østen for Sandøe, med tre Beboere; desuden Huusøe med to Bønder, samt Ona, en Klippeø og et befjendt stort Fiskevær med 20 Beboere, $\frac{1}{2}$ Miil nordvest for Sandøe, en nøgen Klippe med en høi opstigende Spidse, som hedder Ona-Kalsen; paa den er en Vandkilde, og derop stige Lodserne for at sine ankommende Skibe.

3) Haardøe Capel-Kirke er paa Den Haardøe, som er to Mile i Omkreds, henimod tre Mile Sydvest for Agerøe Kirke til Søes, beboes af 20 Bønder og nogle Huusmænd og Strandsiddere. Paa denne Dels søndre Kant ere fem Bønder, som henhøre til Harams Præstegjæld paa Søndmør. Capellet er af Træ, raadnet og forfaldet, uden Kirkegaard eller mindste Omhegn. Eigene derfra føres til Agerøe Kirkegaard; imellem Capel Derne og Gøssen gaaer den indre Skibs Leed. I Præstegjældet er ingen stor Flod, men nogle ubetydelige Elve, f. Ex. Haupebøe-Elv, hvor en liden Laxevarpe og Vandsaug har Sted, Norrehøgdal Elv og Hole Elv paa Otterøe i Agerøe Hovedsogn, Sylte Elv, Malmø Elv, Aure Elv, Elnæs Elv i Waagøe Annex Sogn. Til Agerøe Præstegjæld er en Sognepræst, en Klotter og fem omgaaende Skoleholdere.

Den fornemste Deel af Præstens Indkomster bestod ved min Ankomst til Kaldet i Korntienden, som den har været ydet i 70 Aar, men ved den anordnede Tiendecommission blev Korntienden for største Delen ansat aarlig for 1 Rdlr. 3 Ort til 2 Rdlr. for Havre Tønden, og 3 Rdlr. 1 Ort for Byg Tønden. Waagøe og Huuskad An-

never levere Korntienden; dog blev Havnstad Sogn befriet fra at levere Toppen paa Tiende-Londen efter Tiendecommissionens Tilladelse, efterdi Korntiendens Eier, Præsten Hr. Ole Lie, 80 Aar omirent gammel, og Kirke Eierne, som selv vare Bønder og Tiendeydere, ikke imodfagde, og jeg var fradørende formiddelt Svaghed. Tiendecommissionen bestod af nærværende høirespective Amtmand Hr. D. H. Sommerfeldt, Hr. Renteskriver Kahrs, daværende Foged i Romsdalen, og Hr. Grindberg som constitueret Sorensskriver. Efter nærværende Priser, har jeg ikke den halve Deel Korntiende imod mine Formænd i Kaldet af den største Deel Tiendeydere, som betale aarlig deres Tiende for den fastsatte Summa. Agerøe Kalds beneficerede Jordegods bestaaer, foruden Præstegaarden og Enkesædet, af 26 Boger Fiskeleie. Klokkerens Indkomster ere meget ubestemte, og beroer mere paa Almuens Beløillie, end paa en vis Nettesnor.

Enhver af Skoleholderne erholder prompte udbetalt ved Aarets Ende 20 Rdlr., imod at have holdet 40 Uger Skole, ifølge Skolevæsenets Reglement for Agerøe Præstegjæld af 1ste April 1796. Skolekassens Beholdning i Contante og Obligationer er nu tilsammen 558 Rdlr. 60 ø.

Agerøe Præstegjæld er inddeelt i 24 Fattigløgder. Til Fattig-Cassen kommer sielden andet, end de i Kirkeblokkene givne Communicanteres smaae Gaver. Dens Beholdning er nu 15 Rdlr. 45 $\frac{1}{2}$ ø. Agerøe og Waagøe Kirkers Indkomster ere den halve Deel af Kirketienden; den anden halve Deel betales til den lærde Skole i Trondhjem, af Gjældets fire Sogne, samt omtrent 10 Boger Fiskeleie Jordegods. Agerøe og Waagøe Kirke-Eiere ere Bønder; den halve Deel ere private Mænd, den anden halve Deel ere Gjældets Almue.

Sandøe og Haardøe Capeller eies af dem søgende Almue, og have ingen bestemte Indkomster.

Et kongeligt Rescript af 7 April 1809 befaler, at en nye Kirke med Kirkegaaad skal opbygges paa Sandøe, isteden for de tvende Capeller, til Brug for Capel-Menighederne. Til denne nye Kirkes Vedligeholdelse maae aarlig oppebæres Fisketienden af Sandøe og Haardøe Capel-Menigheder, fem Rdlr. aarlig af mig som Stedets Sogneprest, og 10 Rdlr. af mine Estermænd i Kaldet aarlig,

efter Hr. Amtmandens Forslag, samt hvad der maatte falde i en paa visse af Biskoppen fastsættende Dage ombærende Table.

I Agerens Præstegjæld ere 131 matrikulerede Gaarde, som udgiøre 419 Boger Fiskeleie, og beboes af 326 Opsiddere, 60 Plads mænd og 58 Strand siddere.

Folketallet var ved Optællingen 1801 2721. Præstegjældet bestaaer af større og mindre Her, for størstedelen, hvorpaa vel ere matrikulerede Gaarde, men almindeligviis suaae, skildsatte gemeenlig fra 1 til 2 Boger Fiskeleie, tre Gaarde allene undtagne, som ere tre Boger, som ikke indtil den senere Tid ere dyrkede med Omhu. Røden har i de tidligere Aar lært Indsaaerne, at Agerens Dyrkelse dog er mere fordelagtig, end det uviste Fiskeleie, hvortil de altid have været hengione; men endnu ligger mange, endog nogle af de betydeligste Gaarde, enten uden Hegn og Gierdesgaard, eller med en saa slet og uffel, at den bliver lige god med ingen. Her saaes meest Havre, kun lidt Byg. De fleste Gaarde formaae ikke at føde de gaardboende Familier længere end til St. Hans Tid, hvorefter man maae kobe Korn eller Meel til Føde indtil nærmeste Høst. Mange Gaarde give kun Føde for Vinteren, og nogle endnu mindre. Næsten alle Indsaaere drive Fiskeleie, især Capel-Sognene og Fiskeværene. Disse Fiskeværer Ona og Bjørn-Sund beboes af 40 Familier, som intet saae og intet høste. Disse Strandsiddere drive, ligesom og Capel-Menighederne, foruden det almindelige brugelige Torstefiskeleie om Vinteren, derhos Sommerfiskeleie paa Stor-Eggen, en langs Kysten gaaende Klippegrund af 100 Favnes Dybde, 12 til 16 Mile fra Landet, hvor de fiske Langer og Nvejster, af hvilke sidste beredes de betiendte Rasog Ræklinger. Reisen derhen er ofte farlig i aabne Vaade, stundum ogsaa til siden eller ingen Nytte; endog i stille Vejr kan Reisen blive frugtesløs, naar de ikke faae Varsel, det er, naar de træffe paa den mod Norden stridtrindende Strøm, der fører Fiskestøret afsted med saadan Magt, at de ikke kan fornemme nogen Grund; denne Strøm skal gaae Sø til ved Skotland, hen til Kanalen, men derfra drives af en mædende Strøm mod Jylland, og derfra igien ved en anden Strøm føres mod

Norden *). I de fire sidste Aar have de ogsaa med Flid lagt dem efter at fange Brygde (*Squalus maximus*) og af denne farlige og dem tilforn uvante Fangst drog god Fordel, da der af en eneste Brygdes Lever kunde erholdes 6, 7 til 8 Lønder Tran, hver Lønde betalt med 18 a 20 Rdlr. Formedelt Fiskeriernes Udeblivelse i mange Aar, hejser nu i Præstegældet tilbøls megen Cult, Trang og Nøgenhed. I de lykkelige Fiskeriers Tid kunde Præstegældet regnes iblandt de velhavende, nu derimod maae det ansættes iblandt de magre og fattige. I Frænen eller Baagøe Sogn arbeides meget med Tiærebrending, hvorved en og anden Bonde kan fortiene aarligen 40 til 50 Rdlr. I Frænen bygges ogsaa Baade af de Gaae, som have nogen Skov, især Otteringer, som fore tre Læster og derover. Disse Otteringer bruges til Havfiskeriet, ere gode Seilere, med brede eller udvidede Forstavne, og stærkere end de, som bygges paa Søndmør.

Jordarten er største Delen Sand, faa Steder er Majorden af Muld. Biergene, som gemeenlig gaae fra Østen til Vesten, ere paa deres nordlige Side brattere, og deres Fodder ere kun Kosturer eller Steenurer bedækkede med Jord. Agrene ere derfor magre, og behøve meer end den dobbelte Gødsel og oftere end et lige stort Stykke Land af Leer eller Muld. Den Ager, som Forsædrene have ploiet, ploies her endnu aarlig; selden optages nye Jord til Ager, og aldrig lægges Ageren til Hvile. Sædskifte og Jordskifte er her en mørk Tale; ligesaa lidet ville de begribe, at Soel og Varme ere fornødne for Urter og Græsplanterne, og at den Jord bliver mere død og mindre frugtbar, som stedse ligger i Mørke.

Istedensfor at kunne sælge, kiøbe de fleste deres Svulvare fra de indre Præstegælde, og fra Oplandet, især paa Romsdals Marked, hvor Dmtustning af Fisk og Tran og Eild imod Meel, Korn og Smør, Kiød og Flest, er meget levende. De fleste Bønder have kun 6 til 7 Kær, mange have kun 3 eller 5. Med een Hest ploier og driver Bonden sin Gaard. Græsset er lidet, dels formedelt den sandige Jordart, dels formedelt forsomt Dyrkelse. I Præstegældet ere meget faa Haandværkere; de fleste Bønder tillave selv deres behøvende

*) Bergmanns physikal. Erdbeschreibung 1. Band pag. 384. 3. Auflage. Strøms Søndmørs Beskrivelse 1. Part cap. 9. s. 1.

Gaards- og Hundredskaber, ja selv sye deres Klæder og Skoe. Deres Bohave og Klæder ere meget tarvelige; de lade sig for en stor Del endnu noies med Hæfter i deres Klæder og med Remmer i deres Skoe; i Hensyn til deres Pynt ere de et halvt Aarhundrede endnu tilbage, i Sammenligning med de fleste Landsbøygder. Deres Baaningshuse ere endnu mestedelen Røgskuer, eller Stuer uden Loft, og kaldede Døne, med en Skorsteen, hvorfra Røgen gaaer op igiennem en Nabning i Taget, som kaldes Hjøre, der lukkes igien med en Sjaae. For 20 til 30 Aar siden, da Fiskerierne lykkedes, anskaffede nogle Bønder sig Loft og Kalkelovnstuer; men en saadan kostede 100 Rdlr. omtrent; thi alt behøvende maatte kjøbes, og føres langt fra, og fremmede Bygningsmænd fra Nordfjord og Søndmør lode sig godt betale.

Almuens Levemaade kan jeg hverken dable eller meget rose. Deres Nærhed ved Kjøbsteden, deres idelige Handel med Fisk, deres daglige Arbeide med at fange og dræbe Fiskene, deres Færd paa de brusende Bølger, deres Beleilighed til Bytte af Brag og Svæfader, har gjort deres Tænkemaade tildels voldsom og brusende, tildels noget egennyttig og robbegjærlig; deres store Rabolaver, især i Capel-Sognene og Fiskeværerne, hvor 10, 13, ja 20 Familier boe sammen, deres daglige Sammensyssel paa Land og Vand, deres mange ledige Stunde og ørkesløse Dage, især naar Uveir indtræffer, give Leilighed til Opvælgelser og onde Raad, hvorved Sindet bliver gienstridigt, deres Adfærd overvældende og deres Tale overfusende. Overhovedet er Bonden her meget mistænkelig, troer ikke meget enkelt Ørighedsmand paa hans Ord, løber gemenlig fra den Ene til den Anden med sine Spørgsmaale, og tilsidst oftest følger sin egen allerførst fattede Mening. I øvrigt kan jeg ikke andet end tilstaae, at Forfatteren i topographisk Journal for Norge 8de Hestes Side 51 ikke er stridende imod min Erfaring, naar han siger: „Her afsiger Folkets Tænkemaade kiendelig fra Dplandsmanden saavel i Manddom, som i godgjærende Egenstaber; man vil allene mærke, at jo nærmere Svæfysten, jo mere viger god Tænkemaade fra Almuesmanden, som forarsages af en Blanding med fremmede Nationer.“ En Lykke for dette Præstegjæld, at Brændeviinsbrænden ikke har været brugelig; dog har mange i de gode Fiskeriers Tider skaffet sig, især paa Udserne og i Fiskeværerne, for Penge Brændeviin i Mængde. For dette Præstegjæld, hvor ingen

Yrighed, uden Præsten, har boet; hvor Jndbaanerne, som alle henhøre til Søe: Enroulleringen, ikke staae under militær Tugt, de faa undtagne, som nu og da udfæribes til Hans Majestæts Sæetieneste, har det været en Lykke, at deres Sognepræster, nu bitterligen i 200 Aar, have været, uden Undtagelse, ret skafne og gudfrygtige Mænd, uden Paster, tildels virkeligen lærde Mænd. Deres Arvaagenhed, exemplariske Liv og Duelighed har derfor gvalet en Hob af det mangfoldigen udsaaede onde Frø, som ellers her haver kunnet faae en meget frodig Væxt.

Følgende Gaarde og Mærkværdigheder ansføres i den Hensigt, at den norske Histories Læsere kan vide deres Beliggenhed og Sted.

Hvor Gorr egentlig har havt sit Sæde paa Gossen, er ubist; men at han skal have havt sin Bolig paa Agerøetangen ved Kiærringe: Sundet $\frac{1}{2}$ Mil sydvest for Agerøe Kirke, som Ramus og efter ham Schøning har fundet rimeligt, paa Grund af de store Stenrøser, som der ere, anseer jeg ikke troligt; thi dette Sted var ikke beleiligt for ham som Fribytter paa Søen. Naar hans Sæde kunde skjønses efter Beliggenheden, maatte det have været den vestre Side af Gossen, som vender imod Havet, 1 Mil vesten for Agerøe Kirke, hvor lige saa mange og vel saa store Stenrøser, nemlig 10, findes, som endog synes at have en høiere Alderdom; men disse har ikke Ramus opdaget, uagtet han var opdraget paa Agerøe Præstegaard; thi i saa Fald skulde han ikke tillagt Stenrøserne paa Agerøe: Tangen saa høi Alderdom og Sjældenhed, for deraf at drage den Slutning, at Gorr maae have havt der sin Residents, og at disse Stenrøser maae have været hans Kæstninger og Skandsfer *). De paa vestre Side imod Havet vendende Stenrøser ere nok saa store og gamle; thi de ere mere overgroede med Jord, Græs og Mos, end de paa Agerøe: Tangen; thi disse sidste ere næsten nøgne, og man seer endnu tildels det Stykke i Stranden ved Flodmaalet, hvorfra Stenene ere tagne, hvilket er mere lavt, end de omliggende. Schøning skal dog være kommen tilbage til den gamle Mening og Sagn, at alle saadanne Stenrøser ere Kjempegrave, af hvilke en stor Del findes paa Norges Sækyster.

*) J. Ramus Norges Beskrivelse Side 180.

Saaledes kommer Mennesket ofte, efterat være tumlet om af Gissninger, Hypotheser og Meninger, igjen til den gamle Tro. Ramus har gjort sin Gjetning af den Betskaffenhed, som de nu have, og, fordi den største paa Agerøe-Langen nu kan i sin Midte huse 20 Mand, troede han, at den og de øvrige have været tildels Casteller, tildels Bagthuse, og opkastede af Borr til Værn. I det topographiske Selskabs Skrifter findes ogsaa denne Mening antaget, som understøttes med den Grund, at man ikke finder saadanne Stenrøser oppe i Landet som Grave. Herpaa kan man svare, at oppe i Landet er vel Stenrøserne, der have været Grave, overvoxede med Jord, dels, at man ikke behøvede at opdyngge Stenrøser eller Stensamlinger over de Døde, efterdi man havde dybt Jord at grave i eller at opkaste til Gravhøie for de Døde; af saadanne Jordhøie som Dødes Grave, findes et stort Antal oppe i Landet; dels at der findes store Stenrøser saa langt fra Strandbredden, at de ikke synes at kunne have tjent til Værn imod en landende Fiende, eller til et Sted, hvorfra Stene med Blider, med Stage eller Ballhynger kunde affskydes imod den Strandsiden sig nærmende Fribytter. Ved Havsiden findes neppe saa megen Jord paa de fleste Steder, at den endog kan bedække Underlaget, som oftest er Steen, blottet hele lange Strækninger. Til Gjemme for de Døde maatte derfor nødvendigen Stenrøser opføres; disse bleve opsatte paa Røser og Landets Udynter og Nerne, fordi man der først landede, fordi de indre Dele vare fulde af Morasser, Sumper og tildels tykke Skove, som ogsaa fordi deres Overtro vilde, at de Døde skulde have viid Udsgt, og deres Vrekfærhed, at de Dødes Grave som sande Vresminder, kunde være beskuelige for de Forbireisende. Man begros altsaa de Døde netop saa dybt, at Overfladen skjulte Liget eller Ligkisten, men derover kastede man, eller rettere enten murede eller ordentlig sammenlagde store Stendynger. Hvad som mere bestyrker min Mening om disse og flere Stenrøser som Grave, er følgende Bemærkning ikke uvigtig: paa den vestre mod Havet vendende Side af Gøksen findes tillige store af Stormen sammenblæste Sanddynger; af disse Sanddynger har jeg seet een iblandt Stenrøserne opført, upaatvibelig en Grad, efterdi derover ligger en firkantet aflang Sten, og to opreiste Stene, een ved Hovedet og een ved Fødderne; man kan da deraf erfare, at man har, efterat Stenene vare forødt paa de andre Grave, taget Sand til at opføre en

Grav af. Saaledes findes Grave af Sand i Engelland og Skotland ifølge Bødels Beretning i Svend Tvistings Lebnetsbeskrivelse. Disse Stenroser ere da hverken Casteller eller Bagthuse, ikke heller sammenkastede vordentlige Stendynger for at erfare Armeernes Størrelse og Krigernes Antal, som Frode den tredje af Danmark skal have gjort paa sit Tog til Helgeland *); thi Roserne ere efter Plan og med Orden dannede; ikke allene sammenkastede, for derfra at tage Stene til Værge mod Fienden, hvortil heller ikke behøvedes den hensigtsmæssige Orden i Stenenes Sammenlægning; ikke heller Kenotaphia, tomme Grave som Vreminder, hvilket Professor Strøm mener **); thi der findes dog undertiden som henvisnede Dødes Levnninger, en Slags hvidagtig graae Materie der, hvor Ligene maae have ligget, som forsvinder ved Luftens Indtrængelse og Berørelse, dels andre Sager, som Historien fortæller at man pleiede i gamle Dage at nedlægge med de Døde. Derfor ere disse Grave nu indhulede, som andre deslige; thi naar Fartsierne med de i dem nedlagte Lig vare forraadnede, maatte Stenene naturligtviis nedfalde. Dog er det ikke urimeligt, at disse Udhulinger kunne være forøgede ved Mennesker, som enten derunder have haabet at finde Skatte og Klenodier, eller tilfældigtviis brugte dem som Gjemmer for dem selv eller for deres Guds mod Fienden, maaftke stundum endog som Skandser og Værn, hvortil jeg finder at man ogsaa har brugt de Dødes Grave ***); men dette har ikke været Stenrosernes Bestemmelse. Professor Strøm undres dog over Indhulingen, som næsten alle saadanne Stenroser have †). Snarere turde der have været *πολυανδρια*, en Kirkegaard enten for de ved Stedet boende

*) Saxo Grammat, H. D. lib. 5. p. 136. i Schousbølls danske Oversættelse.

**) Norske Videnskabers Selskabs Samling for 1784.

***) Diodorus Sicul. p. 175. vers. lat. figer: Sepuleris fluminibusque reddidit Hercules urbem munitio:em. I Specul. regal figes Lazarus at have sin Grav i Bethaniens Fæstning.

†) Søndmørs Beskrivelse 2. Part Side 456.

Folk, eller for de dertil paa Fiskerie udfarende Fiskere længere inde fra Landet. Saaledes har Fiskerrusserne i Finmarken endnu deres Gravsteder paa Næsser og paa Sletter ved Stranden, hvor de grove deres Liig $\frac{1}{2}$ Alen under Jorden i deres Kærrester, og derefter kastede en Hob Stene derover, og jo fornemmere den Døde, desto større Stendyngen. Saaledes maae ogsaa de gamle Nordmænd, som just ere komne fra det nordostlige Rusland, have begravet deres Døde. Schöning siger, at der findes ved Tanais og Volga i nuværende Rusland og Siberien, runde aflange Begravelses Høie, enten med en Steen oven paa, eller rundt omkring med mindre Stene, og i disse Urner, Armsbaand, m. m. *). Man finder ogsaa Vidnesbyrd derom i Sagaerne, hvor i Anledning af en Døds Begravelse en Hob Stene (Griot) bliver kastet oven over. Sandsynligt er det altsaa, at disse Stenrøser ere Dødes Grave, maastee opførte i Anledning af Søeslag nær ved Stedet, eller af landende Flaader, som havde efter Søeslag mange Døde, som de her have begravet, nedlagte i Baade, de fornemme i Skibe, hvorefter Steendyngerne ere bleven af forskjellig Størrelse; saaledes blev Ulf Særk og hans Staldbrodre begravne **) i Baade og Skibe; saaledes befalte Kong Geirmund fra Rogaland, at hans Liig skulde lægges ned i et Skib, for derefter at ned sættes i en Høi ***); saaledes affikker Kolbein Unge efter et stort Søeslag med Thord Rakali i Island, 21 Skibe hen til Skage Næsset, for at begrave de Døde †). Derfor finder man sædvanligen Skibsføm, Baadesøm, Roersøm og Spigere i saadanne Steenhoie; thi at disse skulde være som Amuletter for at bortskrække de onde Vænder fra at urolige den Døde, er endnu ikke fuldkommen beviist eller sat uden for al Tvivl; dog endog i saa Fald bliver Sømmene et Beviis for, at der var en Død begravet. For Enhver, som har

*) Norges Histories 1ste Del Side 35.

**) Torf. H. N. p. 2. lib. 5. cap. XI. Snorre Tom. 2. Sag. Hak. God. cap. 22. edit. Schöningii. Strøms Søndmørs Beskrivelse 2. Part. Side 334.

***) Torf. H. N. p. 2. lib. 2. cap. 14.

†) Torf. h. n. p. 4. lib. 5. cap. 3.

Gebhardi i danske Historie Side 13, mener ogsaa, at i Dannebrogsskibe, et Stenminde ved Nabenraa, er en Ansører begravet, og citerer Pontopp. Gesta Danor. Tom. 3. p. 444, men skal være 417.

seet sig om i den gamle norske Historie, er det bekiendt, at de største og fl-
 ste Slag have staaet til Sæes, og det netop ved den vestlige Kyst af Norge. Roms-
 dal, Normør og Sandmør vare just Mødesteder for de fiendtlige Flaader, som
 den Tid seilede nærmere Landet, og søgte Viger, Bugter og Fiorde som Havne og
 Ankerpladse. Hagen Jarl den riges Saga fortæller, at han endog reiste hen til
 Romsdalen for at hærge den, og ihjelslog alt Mandfolk, baade Rige og Fattige
 i disse Districter. Her opholdt Gunnild Kongemoder sig med sine Sønner Harald
 Graafeld, Gamle og flere. Hagen Herdebreds Krigere fra Viken, plyndrede
 begge Mørene med Skibe *). Her i Romsdal og Mørene havde Baglerne de-
 res Leire og Liggesteder **). Geterne havde ogsaa den Skik at oprette Grave
 af Stene over de Rige, som Suhm fortæller i Forsøg om Folkenes Oprindelse,
 Side 217. Nær ved Soen paa Agerøe Præstegaard staaer en firkantet aflang
 Steen med en straae Overflade, passende til et menneskeligt Legeme, lignende
 den Blotsteen eller Offersteen, hvilken Olaffen i hans islandske Reise beretter at
 være paa Thornæs i Island ***), som har været brugt til at lægge levende
 Mennesker paa, for at overbrække deres Ryg, og siden slagte dem til Offer for
 Afguderne. Ved Siden af denne opreiste Blotstein ligger en anden Steen, som
 endnu synes at have Blodets Farve af Menneskeofferet, som paa den blev aab-
 net og sonderlemmet †). I Historien findes ogsaa, at Helge Biola Søn Thor-
 grim, en Søstersøn af Ketill Flatnef fra Romsdalen, byggede et stort, siden af
 Menneskeoffere meget berøgtet, Tempel paa Gaarden Stofe i Island ††).

2) Paa en Gaard kaldet Maasholmen under Agerøe Præstegaard, er et
 stort Steen-Altar, som bestaaer af en tyk stor Overligger og tre smaa Stene,
 paa hvilke hiin hviler. Ethoning skal have tilstaaet, at han ikke har fundet

*) Torf. h. n. p. 3. lib. 9. cap. 15.

**) Torf. h. n. p. 4. lib. 2. cap. 1.

***) Eggert Olafs: og Biarn Pauls. Reise Side 365. F. Joh. hist. eccles. I. lid.
 Tom. 1. p. 10.

†) Torf. h. n. pars 2. lib. 2. cap. XI.

††) Torf. h. n. pars 2. lib. 2. cap. IX.

Steen · Altere i Norge; i Danmark skal være en Mængde af dem; med Beskrivelsen af dem er den her ommeldte ganske overensstemmende, og er derfor en Sielendhed. Paa Agerøe Præstegaard neden for Baaningshuset, staaer en liden Bautasteen.

3) Paa Gaarden Horrem $\frac{1}{2}$ Miil sydvest for Agerøe Kirke, findes en brolagt Bei fra Husene ned til Søen; et Sagn fortæller, at en Konge her skal der have resideret, samt at han er begravet i en tætt ved Husene værende Høi, som endnu kaldes Kongshougen.

En stor Høi kaldet Gorrshougen, ligger een Miil Vesten for Agerøe Kirke, og tiener de fra Havet hjemreisende Fiskere til en Landkjending.

4) Paa Gaarden Skioge een Miil Vesten for Agerøe Kirke, findes en stor muret Grav, saa fast, at man synes ikke at have kunnet bryde Muren løs; deri skal, ifølge Traditionen, ligge en Korsmand, d. e. en af de første kristne Mænd, maaskee en af St. Olufs Stridsmand. Paa denne Gaard boede rimeligen Paul Smattauga, d. e. med de smaa Dine *). Ligesaa staaer der to Bautaastene, begge store og næsten af lige Høide, omtrent to Favne fra hverandre, paa en Bierglette.

5) Paa Gaarden Løvig, een Miil nordvest for Agerøe Kirke, staae nær ved hinanden fire opreiste Steene, om Liigstene eller Lingstene, er ubist; rimeligen det sidste; men et godt Stykke fra disse, staaer nær ved Stranden en Bautasteen ved en lille Stenrose.

6) Paa Gaarden Orsef, $1\frac{1}{2}$ Miil Sønden for Agerøe Kirke paa Ottersøen, er en stor Bautasteen ved en liden Stenrose.

7) Paa Den og Gaarden Luterøe, $1\frac{1}{2}$ Miil Sønden for Agerøe Kirke, staaer en stor flad firkantet Steen opreist; ligesaa skal der ligge en ligedan og større Steen paa Jorden, under hvilken sidste menes at være en muret Grav.

8) Paa Gaarden Biornerem, Bioru Austrøni, Ketill Flatnefs Søns Bopæl, 2 Mile Sydvest for Agerøe Kirke paa Ottersøen, ere nogle store Stenroser.

9) Paa Gaarden Raknæs-Tangen, 1 Miil sydvest for Agerøe Kirke paa Ottersøen, ere nogle store Stenroser; her staaer et stort Stenaltar, en over-

*) Torf. h. n. pars 3. lib. 10. cap. 22.

maade stor Oberligger paa 3 mindre $\frac{1}{2}$ Alen fra Jorden. Her boede Berthor Lange.

10) Rakvog, et Gaardelag, 1 Miil sydvest for Agerøe Kirke, paa Otterøen, har en Bugt inden for et 2 Favne bredt Indløb kaldet Straumen; naar Fisk eller Sild komme derind, befinde de sig som næsten indelukte i en Stue; dog er den smalle Strøm saa hæftig og strid, at ingen Garn, Rod eller Stængsel kan der anbringes. Oven over for Gaarden Rakvog findes en Nabning i Otterøens store Fielde, 3 Favne høi, $1\frac{1}{2}$ Favn bred; Ingen veed, hvor langt ind i Fieldet denne Nabning strækker sig.

11) Lyngvær, som Baglerne roede ved, forekommer Torf. h. n. p. 4. lib. 3. cap. 4., er beliggende $1\frac{1}{2}$ Miil sydvest for Agerøe Kirke, og har en udmærket god Havn for alle Slags Kartoier. Her i Lyngvær staaer et Tegnetag, der viser, hvor Løbet er dybest; saadanne Tegnetage stode i gamle Dage paa mangfoldige Næsfer og Odder fra Kyst af i Nordland lige til Trondhiem, ifølge P. Dvirini Beretning *).

12) Gaarden Juulebøe, beliggende paa et udsikkert Næs af det faste Land paa den østre Side af Juul. Sundet $\frac{1}{2}$ Miil sydost for Agerøe Kirke, har rimeligen været Jotulbjørns, Raums Søns, Norrs Sønesøns Søde, og har givet den Fjord, som er imellem Otterøe og det faste Land, Navnet Juul. Sundet. Vel siges her, at Sundet skal være saaledes kaldet af dets Skikkelse, som ligner et Hjul; men denne Mening er nok urigtig, thi Steder og Egne ere sædvanligen opkaldte efter de første Beboeres eller Opfinderes Navne, eller efter de Steders Raone, som de forlode, hvor forunderlig endog Navnene siden ere forvandrede. Rimeligt har Juul Sundet sit Navn af Jotherne eller af Jothunbjørn, som selv var af Jothisk Slægt, hvorfra ogsaa Vorr her søgte sig Boepæl iblandt sine Frænder.

13) Gaarden Eiskrem, $\frac{1}{2}$ Miil Østen for Agerøe, paa den østlige Side af Juul. Sundet, er Tingstedet for Agerøe Hoved. Sogn og Capel. Sognene Haardbøe og Sandbøe, som samtligen kaldes Sunds. Otting. Eiskrem. Gaard siges at være en af de første beboede Gaarde i Juul. Sundet. Maa skee Næst Omalga her boede.

*) Dvirini Reise, indført i det norske Videnskaber's Selskabs Skrifter Tom. 1.

14) Hølling, $\frac{1}{2}$ Mil Norden for Eiskrem, siges ogsaa at være ældgam-
mel; maatte Aschi Omalges Datteren, som hedte Thorgeir Gollin, har sit
Navn efter en Beslagt fra denne Gaard; hans Moder hedte Asgerdis *).

15) Paa Gaarden Thornæs, som ligger i Vaagoe Annex Sogn, med 7
Opstodere, paa en Udkant af Landet, $\frac{1}{2}$ Mil nordostlig for Ageroe Kirke, fin-
des en Steenbroe eller broelagt Vei fra Husene ned til Søen. Nær høs er en
Haab. Tæt ved Søen ere endnu store sammenlagte Stene, imellem hvilke
Skibet har ligget, hvilende ved Eiderne paa disse Steenmure, naar det var
kværnat eller optrukket til Hvile. Disse Steenmure ere overgroede med Jord.
Paa denne Gaard boede Thora Skagersdatter, som blev gift med Hagen Jarl
den rige, og ved ham blev Moder til den berømte snukke Svend Jarl, og til
dennes Søster, den kloge og deilige Bergliot, Einer Tambestielvers Hustru.
Thora Broder Skopte Skagesøn, kaldet Tidinda Skopte, fordi han altid hav-
de noget Nytt at fortælle Hagen Jarl, sit Hagen Jarls uægte Datter Sunild
til Hustrue; han sit ogsaa sin Forlehning i Romsdalen, som vistnok indbefatte-
de tillige Vaagoe Sogn; en stor Biergklippe i Vaagoe Sogn kaldes endnu
Skoptin, enten efter ham, eller rimeligere efter en af hans Forfædre af samme
Navn. Historien fortæller, at Erik Jarl, en Søn af Hagen Jarl og en
Stiffen af Thora, slog hendes Broder Skopte ihjel, da han traf ham roende
imellem sine Gaarde, af Misundelse over sin Faders Hengivenhed og Godhed
for ham **). I en Viig kaldet Sandsvig, beliggende under Gaarden Thornæs,
findes endnu 2 opreiste Bantastene, den ene henved 3 Favne høj, den anden der-
imod kun 1 Alen over Jorden, $1\frac{1}{2}$ Favn omtrent fra hinanden. Uden al
Tvivl er Skopte her begravet, ved hvis Hoved den store, og ved hvis Fodder
den mindre Bantasteen bleve opreiste efter hine Tidens Skik, naar en Magnat
lagdes i sin Grav. Langs Stranden her findes ogsaa en Mængde Stenrøser,
de i Slaget faldne Dødes Gravsteder.

*) Niala, cap. 20. hvor Asgerdis kaldes Nials Moder, men hun var hans Far-
moder.

***) Snorre Sturles. Oluf Trygvæf, Sag, cap. 20. Schønings Udgave. Torf. h.
n. pars 2. lib. 7. cap. 3.

De Dodes Antal var langt over de Fødtes i de Aar, i hvilke Tangbrænderiet, som her i Præstegældet overalt var i Brug, var tilladt, og næste Aar der efter. Naar jeg anvender paa Røgen af Tangen hvad Tacitus i Histor. 5-7 siger om det døde Hav's Uddunstninger: halitu lacus infici terram, corrumpi superfusum spiritum, eoqve foetus segetum et autumnu putrescere reor, solo coeloque juxta gravi, med nogen Indskrænkning, kan man let begribe min Mening om dette Brug.

Førend jeg stødte paa dette Sted hos Tacitus, var min Mening, som Sandser og Erfaring bekræftede, netop denne om Tangrøgen, at Luften ved den blev fordærvet, som da maatte have en skadelig Virkning baade paa Sæden og Frugterne. Den væmmelige Stank, som Røgen medfører, skadelig for Menneffer og Fæ, tilkjendegiver dens Usundhed og fordærvelige Natur, som maa skade baade Jordens og Træernes Væxter; stedse haver den tykke Skodde, som om Sommeren ligger ude paa Havet, været af Tangrøgen dragen til Landet, hvilke derpaa sammenblandede have udgydet en kold Regn paa Jorden. Hvad vore Sandser i behørig Tilstand eensstemmigen stadfæste, er autagelig Visshed; naar een og samme Virkning haver Sted, hvergang adskildte Væseners træde i Samfund med hinanden, eller saa ofte som et Phænomen viser sig i een og samme Stilling, byder Fornuften os at troe, at Virkningen er et Resultat af Væsenernes Samfund, eller af Phænomenets Stilling. Tangbrænderiet er endog skadelig for Vandets Indvaanere, ikke alene fordi Røgens Stank er ufordragelig for alle Levende, men især for den smaae Fiskeyngel, som opholder sig i Vandets Overflade, og hvis fine Sandse-Organer endnu mindre kan taale Røgens Modbydelighed, og derfor døe; men ogsaa fordi Tangen, Fiskeyngelens Hjem og Boelig og Forraadskammer, bortstjæres. At de smaa Fiske have deres Ophold i Tangen, det have Natur- Jagttagere bekræftet fra de gamle Tider af; jeg kan ikke afholde mig fra at anføre Forsfatteren af Specul. Regal., som siger: naar Vinteren hælder til Udgang, da søge de (Fisken) nærmere til Landet, og samle sig glade, ligesom efter overstanden Sorg; men naar de have faaet Kogn, og det er gaaet noget ud paa Foraaret, da lægge de deres Kogn, og frembringe en stor Mængde unge Fiske, og formere saa deres Slægter, hver i sit Kjon og

Det tgl. norske Vid. Selsk. Skr. i 19 Aarh. 1. B. 2. S. U u

Art, og er det en meget stor Klogskab, at den tager sig saa vel vare for de indfaldende Storme om Vinteren, at den frembringer sin Affødning med Foraarets Begyndelse, paa det samme Skal kunne nyde det stille Veir om Sommeren, og i god Fred søge sin Føde langs de vide Strande, og styrkes saa om Sommeren, at den kan have Kræfter nok mod tilkommende Vinter til at begaae sig i de kolde Afgrunde med andre Fiske *).

Den stærke Knittren som Tang: Ilden afgiver, jager ogsaa de smaa Fiske fra Stranden; thi ved Stranden blive Tanggruberne altid anlagte. I de Nar, i hvilke Tangbrønderiet var frit og uindskrænket tilladt, saae man store Dyrger Døde af Fiskeyngelen, som her ogsaa kaldes Koaat, liggende i Rader ved Strandene.

Paa Gøssen har fordm været Falke; endnu kaldes et Sted Norden for Agerøe Kirke Falkehjitten.

I Annex, Sognet Waagøe har for saa Nar siden været en Mængde Hjorte, som her kaldes Randsyr; Hunnen eller Hinden kaldes Kulle. De ere ihjelrevne af Ulvene, og udryddede **)

En gammel Ministerialbog, Agerøe kald tilhørende, som Sal. Hans Jacob Wille, tilsidst Stiftsprovst i Trondhjem, hvis Hjerte var opofret for enhver god og norsk Olsag, har kjøbt uindbunden paa Amtmand over Buscheruds Amt Sal. Andreas Fjeldsteds Auction i Maret 1788, og her til Archivet igjen foræret indbunden, findes Ageröenium pastorum alitus, obitus et succesus ab Anno 1542, og Streden af Provst Breier til hans Tid, derefter fortsat af Provsten Jacob Lund saaledes:

*) Specul. regal. udgivet af Halfdan Einerssen, pag. 46 og 47.

***) Kulle blev brugt som et Tillægsord, og bemærkede noget Ypperligt og Smukt; saaledes blev et Skib af Nordfjord kaldet Fjordakulla, og Magni Barfods Datter kaldet Fredskulla d. e. den smukke Fredskifterinde. cfr. Torf. ad loc. Ramus og Waden have Fredskulle, som er urigtigt.

Anno 1542 blev Hr. Olaf Thordsen voceret til Agerøe Gjæld, betjente Menigheden i 30 Aar; blev assat, fordi han uforvarende slog sin Søn Samuel ihjel *).

Anno 1572 blev Hr. Peder Andersen Sognepræst, betjente Kaldet i 27 Aar.

Anno 1601 blev Hr. Sven Hansen Sognepræst, betjente Kaldet i 17 Aar.

Anno 1618 blev Hans Povelf. Kars voceret, betjente Kaldet paa det tredie Aar, og assat. Aarsagen til hans Assættelse var, fordi han døbte et Barn med Svævand, hvortil Barnets Fader, Præstens lumste Fiende, forlede ham, ved at paastaae, at Barnet maatte strax døbes, da det foregaves at være dødelig sygt, efterat have indhentet Præsten paa hans Svøerise til Annexet. Barnets Fader boede paa Looholmen, lige over for Agerøe Præstegaard, og derfor kunde paavasse Præstens Gang i Baaden; han var den Tid i Velstand, men siden lykkedes intet for ham. Hans Huse brændte, og han selv geraadede i yderste Armod. Siden er Stedet ikke beboet.

1621 kom Laurig Holgersen, betjente Kaldet eet Aar, blev herfra kaldet til Domkirkens resid. Capellanie i Trondhjem, og døde der i Pestens Tid **).

1622 blev Hr. Kristen Hansen Bernhoft voceret, betjente Kaldet i 21 Aar.

1643 den 24 de Maj kom Daniel Jensen Ramus, betjente Kaldet i 11 Aar. Hans Sønner vare Magister Melchior Ramus, Lector i Trondhjem, en stor Geograph; item Magister Jonas Ramus, Sognepræst for

*) Olaf Thordsen var orbineret i Bergen af Biskop Geble; see Hatting om det bergenske Clereste. Han havde en bitter Fiende; Sønnen kom i Tusmørket ind med sin Bøsse fra Jagten; Faderen, vækket af sin Slummer, tog en Stok, hvormed han slog Sønnen, i den Tanke, at det var hans Fiende.

**) Han forekommer i Trondhjems Domk. Beskrivelse Side 342.

Nordrehougs Præstegjæld i Opslo Stift, Ereget og Historiker. Biskop Christian Ramus i Kyhn, og J. F. Ramus, Professor Matheseos ved Kjøbenhavns Universitet, vare Daniel Rami Nepotes.

Anno 1654 blev Hans Olsson Breier Sognepræst efter 2 Mars Capellan Ejeneste. 1656 blev han Probst i Romsdalen; kan kaldes Romsdals Columella, fordi han lærte Indvaanerne en bedre Agerdyrkning og Huusholdning, var en duelig Svemand, aldeles passende til dette haarde Svælfald; en tilforn unyttig Holm er af ham gjort til en Maasecolonie, og derved græsbevarende; den kaldes nu Maaseholmen *). Af ham er ogsaa Pastororum series fra Reformationens Tid i den gamle Ministerialbog optegnet; hans og Hustrues Anna Bernhofs Skilderier hænge i Agerø Kirkes Chor, 2 Gange lykkelig ræddet fra Ilden. Bemeldte hans Hustrue Anna Bernhofst var en Datterdatter af den lærde og vittige, men ulykkelige Biskop Arreboe i Trondhjem **).

Probst Breier betjente Agerø Kald som Sognepræst i 50 $\frac{1}{2}$ Aar, som Probst i Romsdalen i 48 Aar, og døde den 14de December 1704. I hans optegnede Series pastorum findes anmærket, at en gammel Mand Lasse Christoffersen Remfald har den 19 Julii 1677 berettet ham, at før Oluf Thordsen var en Sognepræst paa Agerø ved Navn Harrald, som brugte at læse paa Perlebaand eller Stene efter papierskift Maneer.

*) Træscovs Jubel. Side 183 og 184 siger, at paa Maasholmen faaes nu 100 Læs Høe; men dette maae forstaaes om Læsset paa 4 Bogne draget med Noie frem imellem Stene af een Hest, altsaa 30 Læs hvert 10 Bog.

***) Bemeldte Arreboes Datterdatter gav følgende Efterretning om første Aarsag til hendes Morsfaders Ulykke. Stiftsbefalingsmanden Tage Dott behøvede ibelig at laane fra Biskoppens Huus, Kjelber og Kjøkken; Biskoppen, kjed af dette Ublaan, sagde omsider nei; hinc illæ lacrymæ. Pontoppidan, denne kloge Herre, badler Arreboe, og berører kun læselig Dotts Hab. Annal, Tom. 3. pag. 20.

Anno 1705 blev Magister Alexander Borck, efter at have tjent som per-
sonel Capellan her i 9 Aar, Sognepræst, hvortil han var udnævnt 1696,
betjente Kaldet til 1725, da han døde meget hastig paa sin Visitations-
Reise i Næssets Præstegaard. I hans Tid afbrændte 3 Kirker af Lynild,
nemlig Ugerøe, Boe og Haustad Kirker.

1729 blev Jacob Nielsen Lund, den forrige's Broder, fød paa Sne-
aasen, Sognepræst her, efter at have været Capellan i Bjørnøe i 4 Aar,
og Vicepastor i Hevne i 12 Aar, betjente Kaldet til 1754, i hvilket Aar
han døde her den 30 November.

1755 blev Hans Friis Sognepræst her, efter at have tjent som resid.
Capellan i 12 Aar her i Kaldet, og betjente det til 1762, i hvilket Aar
han døde her den 12 November.

1763 blev Jens Lemvig Lyster Sognepræst her, efter at have været
residerende Capellan til Tingvold paa Nordmør i 15 Aar; betjente Kaldet
til 1768, i hvilket Aar han døde her den 4 November.

1769 blev Alexander Borch Munthe Sognepræst her, efter at have
været som Capellan her i 4 Aar, som resid. Pastor for Boe 13 Aar, som
Sognepræst for Boe 14 Aar, betjente her Kaldet ikke fuldt 10 Aar, døde
her 1770 den 4 Junii.

1771 blev Magister Andreas Bredal Wessel Sognepræst her, efter
at have tjent som Sognepræst til Aastorden 14 Aar, og tilforn Capellan
til Bjørnøe, leiet Prædikant til Domkirken i Trondhjem og flere Steder.
Han betjente Kaldet her til 1798, i hvilket Aar han døde den 6te Junii.
Paa hans Grav i Ugerøe Kirkegaard er en stor firkantet aflang Steen med
denne Paaskrift indhuggen: Her hviler Magister Andreas Bredal Wessel,
Præst i 57 Aar, fød 1714, død 1798.

1798 den 2den September blev Andreas Hviem Sognepræst her, efter at have været residerende Capellan i 10 Aar til Bynæsset, hans Fødested.

Præstegaardens Inventarier tre:

En gammel Hest, 3 Køer, 1 Qvie, 1 Kalb, 6 Sætter Korn in natura, 1 Underseng, 1 Hoveddyne, 2 Par grove Lagener, 1 Rye, 1 Kjedel paa $1\frac{1}{2}$ Qvarter veier 1 Bismerpund og 6 Mark, 2 Liaaer, 6 Segler, 2 Børrer, 2 Kar.

I en Høi norden for Præstegaarden er i Breiers Tid fundet en Malmkande, efter Sigende med Runebogstaver omkring, og fuld af Afke, som kom omsider i Biskop Hagerups Eie, og maastee saagar i det norske Videnskabers Selskabs.